

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 20. 9. 2017 o dovolání obviněného P. D. nar. bytem nyní ve výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 5 T 29/2016, takto:

Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. se dovolání obviněného P. D. odmítá.

Odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. byl obviněný P. D. uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, kterých se dopustil skutkem popsaným tak, že

dne 26. 4. 2015 kolem 02.25 hodiny řídil osobní automobil tov. zn. Škoda RZ: majitele v ulici ve směru z centra v pravém jízdním pruhu a jel rychlostí nejméně 94 km/hod. v místě s povolenou rychlostí 80 km/hod., přičemž nesledoval dostatečně situaci v silničním provozu a cca 350 m před sjezdem směr na úrovni sloupu VO č. zezadu narazil do motocyklu tov. zn. Baotia RZ: majitelky M. Š. který řídil J. K. nar. po ulici ve směru z centra v pravém jízdním pruhu, po střetu nezastavil a z místa dopravní nehody ujel, aniž by poskytl těžce zraněnému J. K. potřebnou pomoc, dopravní nehodu neoznámil, nárazem do motocyklu, kromě hmotné škody na zúčastněných vozidlech, způsobil J. K. dále ve výroku o vině konkretizovaná

a velmi těžký úrazový stav vedl k rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou diagnózou, v důsledku něhož je poškozený od úrazu vážně omezen v obvyklém způsobu života, nachází se v perzistujícím vegetativním stavu a je zcela odkázán na odbornou lékařskou pomoc, a zranění je třeba hodnotit jako těžkou újmu na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 písm. a), b), d), e) a i) tr. zákoníku, a uvedeným jednáním obviněný porušil důležitou povinnost stanovenou v ustanovení § 4 písm. a), b), c) § 5 odst. 1, písm. b), § 18 odst. 1, 4 a § 47 odst. 4 písm. a), b), c) zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, v platném znění.

2. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 151 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti šesti měsíců,

pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dohledem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu sedmi let.

3. Rovněž byla obviněnému uložena povinnost zaplatit podle § 228 odst. 1 tr. ř. poškozené společnosti [redacted] škodu ve výši 204.357 Kč, a dále poškozeným J [redacted] K [redacted] nar. [redacted] nemajetkovou újmu ve výši 14.892.575 Kč a škodu ve výši 46.206,70 Kč, a nemajetkovou újmu poškozeným D [redacted] K [redacted] nar. [redacted] ve výši 240.000 Kč, M [redacted] K [redacted] nar. [redacted] ve výši 240.000 Kč, J [redacted] K [redacted] nar. [redacted] ve výši 125.000 Kč, D [redacted] K [redacted] nar. [redacted] ve výši 125.000 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozené D [redacted] K [redacted] nar. [redacted], M [redacted] K [redacted], nar. [redacted], J [redacted] K [redacted] nar. [redacted], J [redacted] K [redacted] nar. [redacted], a D [redacted] K [redacted] nar. [redacted] soud odkázal se zbytkem jejich nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. dále soud poškozené L [redacted] K [redacted] nar. [redacted] a P [redacted] K [redacted] nar. [redacted] odkázal také s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Městský soud v Praze jako soud odvolací z podnětu odvolání obviněného a státního zástupce podaného v neprospěch obviněného proti výroku o trestu rozhodl tak, že rozsudkem ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, podle § 258 odst. 1 písm. d), e), f), odst. 2 tr. ř. uvedený rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o trestu a způsobu jeho výkonu a ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy ve vztahu k poškozeným J [redacted] K [redacted] nar. [redacted], a D [redacted] K [redacted] nar. [redacted] a podle § 259 odst. 3 tr. ř. při nezměněném výroku přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, nově rozhodl tak, že obviněného odsoudil podle § 151 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu deseti let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozenému J [redacted] K [redacted] nar. [redacted], na náhradě nemajetkové újmy částku 11.810.255 Kč a škodu ve výši 7.824 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. tohoto poškozeného se zbytkem jeho nároku odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích ponechal uvedený rozsudek nedotčen. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. poškozené D [redacted] K [redacted] nar. [redacted] a K [redacted] S [redacted] nar. [redacted] odkázal s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích ponechal uvedený rozsudek nezměněn.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku podal obviněný P [redacted] D [redacted] prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, v němž vytýkal nedostatečná skutková zjištění, nesprávnost hmotněprávního posouzení a vadnost výroku o povinnosti uhradit nemajetkovou újmu.

6. K nedostatečným skutkovým zjištěním obviněný vytýkal, že soudy provedly téměř výhradně důkazy svědčící v jeho neprospěch, čímž došlo k porušení práva na spravedlivý proces, protože jím uváděné argumenty a návrhy na provedení dokazování nebyly bez bližšího odůvodnění vyslyšeny. Odvolacímu soudu vytkl, že nenapravit procesní vady, když postup soudu prvního stupně považoval za správný, nedoplnil dokazování a nepřispěl k řádnému objasnění skutkového stavu věci, čímž sám vybočil z mezí ústavního rámce ochrany práva obviněného na spravedlivý proces zejména proto, že nebyl vypracován a proveden důkaz znaleckým posudkem v oboru biomechanika, jenž by objasnil možnosti rozpadu předního skla automobilu, a absentuje i důkaz na funkčnost osvětlení komunikace v čase nehody. Objasnění těchto okolností mělo význam zejména pro hmotněprávní posouzení jemu za vinu kladeného činu [viz nálezn Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01 (N 26/32 SbNU 239)].

7. V rámci hmotněprávních námitek obviněný s odkazem na zákonné vymezení trestných činů podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a § 151 tr. zákoníku, jimiž byl uznán vinným, a požadavek zavinění k nim uvedl, že pokud by bylo prokázáno, že nemohl motocyklistu před střetem vidět, pak by nemohla být naplněna ani nedbalostí forma zavinění ve vztahu k § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku pro chybějící subjektivní stránku předpokládanou v § 151 tr. zákoníku. Uvedené argumenty vystavěl na tvrzení, že nevěděl o tom, že došlo ke střetu s člověkem, což se snažil požadavkem na doplnění dokazování prokázat. V této souvislosti poukázal na žádost provést znalecký posudek z oboru biomechanika, jíž se domáhal odstranění rozporu mezi fotografií zachycující pohyb těla poškozeného a místem, kde byl poškozený na vozovce nalezen. Vzněl výhrady proti zpracovateli znaleckého posudku z oboru doprava, doprava městská a silniční, jehož odbornou kvalifikaci zpochybňoval, neboť posouzení okolností souvisejících s pohybem těla spadá právě do oboru biomechaniky. Obviněný učiněné závěry znalce o průběhu nehody přirovnal ke „scéně z akčního filmu než situaci, která může reálně nastat“, a považoval je za nepravděpodobné i proto, že místem nehody v danou dobu projelo více vozidel, jakož i s ohledem na vzdálenost mezi místem nehody a tím, kde byl motocykl nalezen. Výhrady obviněný vznesl i proti závěru znalce o tom, že motocyklista byl dobře viditelný, a to na základě neprokázaného faktu, že měl na sobě reflexní vestu, která byla po nehodě nalezena několik desítek metrů od jeho těla nepotrhaná a nepoškozená, stejně jako batoh, jenž měl mít poškozený údajně na sobě. Uvedené skutečnosti podle obviněného svědčí spíše pro závěr, že poškozený v době nehody na sobě vestu neměl, a proto byl špatně viditelný. Tyto nesrovnalosti měla prokázat rekonstrukce, která však provedena nebyla.

8. Za nedostatečně objasněné obviněný považoval i chování motocyklisty, neboť není známo, zda neprovedl nějaký nepředvídatelný manévr, anebo vozidlo obviněného přehlédl, když měl na sobě černé sluneční brýle. Obviněný zdůraznil, že skutek se nestal tak, jak určil znalec, protože sám si vyhodnotil, že motocyklista provedl agresivní připojovací manévr do středního pruhu, kde se v tu dobu pohybovalo vozidlo obviněného, což považoval za logické s ohledem na místo, kde poškozený bydlel. Jelikož byl v těchto bodech znalecký posudek vypracován chybně, nepřesvědčivě a nedostatečně, nemohou platit ani další závěry o průběhu nehody, především o tom, kdy měl obviněný reagovat, aby se poškozenému vyhnul nebo mohl automobil zastavit, a to i s ohledem na ne vždy funkční osvětlení, jak potvrzoval svědek M. [redacted] M. [redacted]

Jestliže soudy tvrdí, že obviněný před nehodou na motocyklistu vůbec nereagoval, pak to svědčí pro jeho tvrzení, že ho neviděl.

9. Výhrady obviněný zaměřil i proti závěrům znalce, že čelní sklo nemůže prasknout a sypat se postupně, neboť je ničím nedoložil, a výrobce se k nim nevyjádřil, když takový důkaz navíc nebyl soudem vůbec připuštěn. Pokud by tento důkaz byl proveden, bylo by prokázáno, že náraz na sklo byl jiného druhu, než jak tvrdí soudy. Pro závěr o správnosti svých tvrzení obviněný poukázal na fotografie z parkoviště, kam bylo vozidlo po nehodě odtaheno, a zdůrazňoval, že bylo mnohem více poškozeno, než jak tomu bylo krátce před odtahem. Obviněný se neztotožnil ani se závěry znalce ohledně modelace dopravní nehody, a uvedl, že trestním právem nelze na obviněného přenášet vinu tak, že soud bez dalšího převezme názor znalce vycházející z určité modelové situace. Souhrn těchto pochybení a nedostatků ve znaleckém posudku má dopad na nesprávné právní posouzení jak objektivní tak i subjektivní stránky jeho jednání, neboť nebylo jednoznačně prokázáno, zda mohl vidět motocykl poškozeného. Jestliže poškozeného nemohl vidět, nemohl ani vědět, že šlo o střet s poškozeným, nebyl povinen mu ani poskytnout pomoc.

10. Soudům obviněný rovněž vytkl, že v potřebné míře nezkoumaly případné spoluzavinění poškozeného, když uvedené skutečnosti vnášejí pochybnosti do závěrů o průběhu celé tragické události. Ze všech uvedených důvodů byl podle obviněného učiněn závěr o trestní odpovědnosti bez dostatečných podkladů ohledně naplnění obou skutkových podstat trestných činů.

11. Dovoláním obviněný vytýkal i nesprávnosti ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmě, jež spatřoval ve vadném posouzení podmínek stanovených v § 2953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „obč. zák.“), a to za současného porušení zásad spravedlivého procesu, protože se soudy nezabývaly tím, jaký dopad pro obviněného a jeho rodinu bude mít výše přisouzené náhrady nemajetkové újmy. Obviněný své výhrady opíral zejména o rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015, které považoval za podstatné a srovnatelné pro posouzení nemajetkové újmy i s jeho trestní věcí, poněvadž újma vznikla v důsledku nedbalostního činu, soudy se otázkou důsledků výše náhrady nemajetkové újmy představující téměř 13 milionů pro obviněného a jeho rodinu nezabývaly, přesto, že obviněný neadekvátnost její výše opakovaně namítal. Obviněný sice připustil, že obvodní soud otázku jeho majetkových poměrů alespoň částečně zkoumal, ale žádnou bližší argumentaci, kromě toho, že „výše povinnosti obviněného plnit, respektuje i satisfakci v uložení nepodmíněného trestu a nejsou pro obviněného likvidační“, ve svém odůvodnění nevedl. Pokud soudy nevysvětlily, proč považují uloženou výši nemajetkové újmy za adekvátní, jsou přezkoumávaná rozhodnutí neakceptovatelná, zvláště s přihlédnutím k současně uloženému trestu odnětí svobody, který obviněnému nejen po dobu jeho výkonu, ale i v budoucnu po návratu z něj znemožní dosažení průměrného měsíčního výdělku ve výši 70.000 Kč jako dosud. Poznamenal, že exekuce k vymožení náhrady nemajetkové újmy, která již byla zahájena Exekutorským úřadem Rokycany pod sp. zn. [REDAKCE] významně postihuje nejen jeho samotného, ale i jeho rodinu.

12. Kromě těchto nedostatků obviněný výroku o nemajetkové újmě vytýkal nedostatečné zjištění skutečností relevantních pro stanovení výše této újmy

a nerozvedení potřebných závěrů v příslušné části odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí. V této souvislosti citovanými výňatky odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 594/2016, a pokud jde o důsledky s těmito vadami spojené, na částí nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 1599/13 (N 72/77 SbNU 89). S odkazem na obsah přezkoumávaných rozhodnutí jim obviněný vytýkal, že soudy pouze uvedly, že vycházejí z Metodiky Nejvyššího soudu, aniž by blíže zmínily konkrétní důvody stanovené výše nemajetkové újmy, především nezkoumaly závěry ohledně výše částek určených pro rodinné příslušníky, neodůvodnily jejich vztah k poškozenému, ačkoli přiznaná náhrada nemajetkové újmy se u nich lišila. Obviněný nepovažoval za dostačující odkaz Městského soudu v Praze na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, protože soudy neupřesnily, na základě jakých úvah dospěly ke konkrétním částkám, a nepostačuje, aby u rodinných příslušníků byla výše náhrady stanovena pouze paušálně, neboť takový postup je v rozporu s § 2959 obč. zák.

13. S ohledem na uvedené námitky obviněný závěrem dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 29/2016, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, a přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 2, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. K dovolání obviněného (§ 265h odst. 2 tr. ř.) se písemně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství, která dospěla k závěru, že obviněný založil odůvodnění svého dovolání na skutkových námitkách uplatněných již v rámci své obhajoby před soudy nižších stupňů, a to přesto, že v daném případě nebylo možno na podkladě dostupného spisového materiálu shledat, že by se skutkové a právní závěry soudů obou stupňů nacházely v extrémním rozporu s výsledky provedeního dokazování a že by způsob, jakým vyhodnotily provedené důkazy, nebyl transparentní a uskutečněný za splnění předepsaných podmínek § 125 odst. 1 tr. ř., když zejména nalézací soud náležitým způsobem vyložil svoje závěry o průkaznosti průběhu nehodového děje. Pečlivě v této souvislosti vysvětlil, že nelze akceptovat obhajobu obviněného o tom, že předmětnou kolizní událost vnímal odlišně od jejího skutečného průběhu, neboť podle výsledků provedeního dokazování obviněný o střetu musel vědět, když sraženého motocyklistu i s jeho strojem vezl na kapotě svého vozidla v řádech vteřin, a tedy mu muselo být naprosto zřejmé, že se nejednalo o pouhý kontakt s následně odlétnuvším kamínkem či jiným předmětem, ale o poměrně razantní střet s dalším účastníkem silničního provozu. Státní zástupkyně došla k závěru, že zjištěný skutkový stav věci netrpí namítanou vadou opomenutých důkazů ani porušením zásad spravedlivého procesu. Výrok o vině, jímž byl obviněný uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 odst. 1 tr. zákoníku, považovala za správný po objektivní i subjektivní stránce.

15. Výhradám obviněného směřujícím proti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy státní zástupkyně přisvědčila jen zčásti. Vady neshledala, pokud se jednalo o nároky „druhotných poškozených“, protože dostupný spisový materiál ani odůvodnění příslušných pasáží rozhodnutí obou soudů nevyovídá o tom, že by způsob aplikace ustanovení § 2959 obč. zák. trpěl vytýkanými nedostatky. Při posuzování rozsahu uplatněných nároků soudy vycházely z dostupné rozhodovací praxe Nejvyššího

soudu, jakož i z Metodiky odškodňování imateriálních újem na zdraví. Způsob, jakým se soudy v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí s jednotlivými nároky poškozených vypořádaly, shledala splňující obecné požadavky. Jestliže při nemožnosti objektivní kvantifikace poškozenými utrpěné újmy bylo nutno v posuzovaném směru zapojit hledisko slušnosti, a tím i ohleduplnosti vůči těmto sekundárním obětem obviněným spáchaného činu, příslušné pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně v kontextu s tam popsány zjištěními, považovala za příléhavé. Zdůraznila, že v daném případě nejenže nebyly zjištěny žádné konkrétní skutečnosti, které by svědčily o tom, že vztahy mezi poškozeným a jeho nejbližšími rodinnými příslušníky byly jakýmkoliv způsobem narušeny, ale naopak že zjištěná intenzita citových vazeb mezi nimi byla v daném případě adekvátní skutečnému způsobu naplnění jejich rodinného vztahu. Proto u všech těchto druhotně poškozených osob bylo možno dovozovat výraznou citovou újmu v podobě jejich smutku a žalu ze ztráty dosavadní kvality kontaktu s jím blízkou osobou, umocňovaných permanentně skličujícími a bezvýchodným zdravotním stavem poškozeného, který je pro ně „horší než smrt“.

16. Výrok o náhradě nemajetkové újmy vůči poškozenému J. K. jako „prvotní oběti“ považovala státní zástupkyně za nesprávný, protože v souladu s požadavky obviněného v této části dovolání shledala důvodným, že nedošlo k zohlednění tzv. moderačního práva při adhezním rozhodování. Podle jejího názoru nepostačovalo, že v této souvislosti soud odvolací výslovně zmínil toliko majetkové poměry obviněného a do dalších podrobností v uvedeném směru nezacházel, ačkoliv se celková částka přisouzená poškozeným v adhezním řízení skutečně pohybovala kolem 13 mil. Kč. Na straně druhé současně nelze v uvedeném směru přehlédnout opatřená zjištění o tom, že se poškozený J. K. nachází v takovém zdravotním stavu, že si své postižení s velkou mírou pravděpodobnosti neuvědomuje a získané peněžní prostředky tak ve svůj prospěch ani nemůže smysluplně využít. Soudům státní zástupkyně vytkla, že při povinném respektu k principu proporcionality minimálně ve vztahu k uplatněné a následně i přisouzené výši tohoto nároku na náhradu nemajetkové újmy podrobněji nezkoumaly, zda uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v uvedené výši nebude mít pro obviněného a jeho rodinu z ekonomických hledisek zcela likvidační dopad, shodně s argumenty obviněného odkázala na nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015. Žádný ze soudů si kromě poznatku o výši čistého měsíčního výdělku obviněného neopatřil důkazy monitorující celkovou majetkovou situaci rodiny obviněného, kdy jeho manželka se nachází na mateřské dovolené a pečuje o nezaopatřené děti ve věku jednoho a tří let a jimi vlastněný dům je zatížen hypotečním zástavním právem. V této souvislosti také zůstala neobjasněna otázka případných rodinných úspor a reálných možností obviněného najít si po vykonaném trestu odnětí svobody srovnatelnou pracovní příležitost, spojenou s odpovídajícím výdělkem, a tím i jeho reálnou schopností splácet téměř dvanáctimilionovou částku stanovenou „jen“ za ztížení společenského uplatnění poškozeného J. K. nar. a to při nezbytné realizaci základních životních potřeb svých a své rodiny, popř. i otázka, jak bude uspokojení potřeb za takové situace dotčeno, jestliže bude po zbytek svého života povinen hradit uvedené pohledávky, které pro něj mohou být likvidační.

17. Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem státní zástupkyně navrhl, aby Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. D. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 6 To 293/2016, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 29/2016, v části týkající se výroku o náhradě nemajetkové újmy vůči poškozenému J. K. nar. a aby zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále navrhl, aby bylo podle § 265m odst. 2 tr. ř. s přiměřeným použitím ustanovením § 265 tr. ř. ve zrušeném rozsahu rozhodnuto podle § 229 odst. 1 tr. ř. o odkázání poškozeného J. K. nar. s nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

18. Toto stanovisko státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, které bylo zasláno obhájci obviněného k případnému písemnému vyjádření, zůstalo do konání neveřejného zasedání Nejvyššího soudu bez odezvy.

III. Přípustnost a další formální podmínky dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

20. Protože jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý ze zákonných dovolacích důvodů mohou být napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející podrobena věcnému přezkoumání, dovolací soud zkoumal, zda dovolání obviněného obsahuje takové skutečnosti, které naplňují jím označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

21. S odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Takové výhrady lze uplatňovat jak proti výroku i vině, tak i ve vztahu k výroku o náhradě škody (nemajetkové újmě), protože citovaný dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. Uvedená zásada je spojena s požadavkem na to, aby označený důvod byl skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzené a odůvodněné hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění. Pro naplnění tohoto dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované, což znamená, že dovolací důvod musí být v dovolání skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzené a odůvodněné hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03).

22. Výroku o vině je možné prostřednictvím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vytýkat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně [srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03 (U 23/31 SbNU 343), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03 (U 22/33 SbNU 445), aj.]. Důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotněprávní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění [srov. srovnávací materiál Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003 (uveřejněný pod č. 36/2004, s. 298, 299 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)]. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu proto není možné přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu nespočívá v aplikaci právních, ale hmotněprávních ustanovení. Tyto nikoliv právní vady, ale nedostatky ve skutkových zjištěních nelze v rámci dovolání vytýkat prostřednictvím žádného důvodu podle § 265b tr. ř. [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 3 Tdo 68/2002 (uveřejněné pod č. 16/2002 – T 396 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu)].

23. Uvedené zásady jsou limitovány případy, kdy dovolatel namítal porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, neboť v takovém případě je na základě článků 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností dovolacího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je či není dovolacím důvodem [srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 (ST 38/72 SbNU 599), uveřejněné pod č. 40/2014 Sb.]. Nejvyšší soud je proto povinen posuzovat na základě článků 4, 90 a 95 Ústavy České republiky, zda dovolatelem uváděný důvod je či není dovolacím důvodem i mimo rozsahu zákonného vymezení i v oblasti dokazování, což představuje určitý průlom do výše zákonem stanovených pravidel, avšak vždy jde o výjimku z uvedených obecných zásad představovanou zjištěním extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, o něž by se jednalo tehdy, kdyby byly zjištěny a prokázány takové vady a nedostatky, které by svědčily o zásadním zjevném nerespektování zásad, podle nichž mají být uvedené postupy realizovány. Jen v takovém případě by mohlo dojít k průlomu do uvedených kritérií vymezujících dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04, a nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/05 (N 167/42 SbNU 407)], což může být za situace, kdy je zjištěna zjevná absence srozumitelného odůvodnění rozsudku, kardinálních logických rozporů ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrů, opomenutí a nehodnocení stěžejních důkazů atp. [viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99 (N 69/18 SbNU 115), ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 166/95 (N 79/4 SbNU 255) nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2004,

sp. zn. III. ÚS 376/03 (U 1/32 SbNU 451)]. K takovému pochybení dojde, postrádá-li určitý závěr soudu racionální, skutkovou či logickou oporu v provedeném dokazování, a není rozhodné, zda nějaký konkrétní důkaz je přesvědčivější než důkaz jiný. Typicky proto nemůže při přezkumu napadených rozhodnutí Nejvyšší soud přistoupit k vlastnímu hodnocení toho, který ze svědků je věrohodnější anebo které ze znaleckých vyjádření je přesvědčivější. Takové hodnocení provádí zásadně obecné soudy, které jsou k tomu díky závaznosti zásad ústnosti a přímosti důkazního řízení nejlépe způsobilé [srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06 (N 149/50 SbNU 311), nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14 (N 67/77 SbNU 31), či usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1576/15]. Pokud není shledán extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.), poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci procesních, a nikoliv hmotněprávních ustanovení, na něž se zákonem stanovený dovolací důvod vymezený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nevztahuje.

24. Na podkladě důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat i proti výroku o náhradě škody (nemajetkové újmě), avšak jen tehdy, jestliže dovolatel namítá porušení hmotného práva. Typicky jde o porušení toho hmotněprávního předpisu, jímž se řídí režim náhrady škody, zejména v ustanoveních, která upravují odpovědnost za způsobenou škodu, rozsah náhrady škody apod. [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 7 Tdo 587/2004 (uveřejněné pod č. TR NS 6/2004-T 703 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu), ze dne 6. 12. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1364/2006 (uveřejněné pod č. TR NS 34/2007-T 974 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu), či ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. 4 Tdo 460/2011 (uveřejněné pod č. TR NS 77/2011-T 1404 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu)].

IV. K námitkám obviněného proti výroku o vině

25. Podle obsahu podaného dovolání Nejvyšší soud k výhradám proti výroku o vině shledal, že obviněný, jenž po celou dobu tvrdil, že uvedený čin nespáchal tak, jak byl popsán ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, resp. nebyl osobou, která způsobila předmětnou dopravní nehodu, vytýkal, že soudy rozhodly na základě procesu, který nebyl spravedlivý, protože porušily svou povinnost důkazy provést a hodnotit je ve smyslu zásad vyjádřených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř., neboť byly provedeny pouze důkazy svědčící v jeho neprospěch. Soudy podle obviněného neakceptovaly jím učiněné návrhy na provedení dokazování zejména proto, že nezajistily vypracování znaleckého posudku v oboru biomechanika a neprovedly ani důkaz ohledně možnosti rozpadu předního skla automobilu či funkčnosti osvětlení komunikace v čase nehody. Rovněž vytýkal vady ve znaleckém posudku zpracovaném znalcem z oboru doprava, doprava městská a silniční, Ing. Františkem Štefáčkem, u něhož zdůrazňoval jeho neobdobnost, a jím učiněné závěry považoval za chybné a nedostatečné nebo nepřesvědčivé, v zásadě se však neztotožnil s jím podaným popisem nehodového děje. Souhrn všech těchto pochybení spočíval podle obviněného v porušení zásad spravedlivého procesu a vedl k nesprávnému právnímu závěru o objektivní i subjektivní stránce jemu za vinu

kladeného činu. Úvahami o tom, že poškozený nebyl řádně oblečen a zejména on porušil pravidla silničního provozu, se domáhal vyslovení jeho spoluzavinění.

26. Takto vyjádřené výhrady obviněného podle jejich smyslu svědčí o tom, že nemají právní povahu a byť jsou zčásti zdůrazňovány i jako právní vady (subjektivní stránka, spoluzavinění poškozeného), jsou vystavěny na argumentaci, která nemá podklad ve výsledcích provedeného dokazování. Zjištěný skutkový stav obviněný zpochybňoval námitkami o tom, že důkazy nebyly řádně provedeny ani správně hodnoceny a soudy nevyčerpaly rozsah potřebného dokazování, domáhal se porušení zásad pravidel spravedlivého procesu, založených na nerespektování zásady *in dubio pro reo* či na existenci tzv. opomenutých důkazů, čímž se v zásadě domáhal revize učiněných skutkových zjištění Nejvyšším soudem, který se zřetelem na shora vyjádřené principy k takto učiněným námitkám obviněného posuzoval na podkladě odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí a obsahu připojeného spisu, zda soudy učiněný skutkový stav byl založen na zásadách spravedlivého procesu a zda nedošlo k jeho porušení ve smyslu obviněným uplatněných výhrad. Byl přitom limitován povahou dovolacího řízení, v němž není úkolem Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, porovnával, přehodnocoval a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry, ale pouze, aby posoudil, zda mezi provedenými důkazy na straně jedné a z nich vyvozenými a v tzv. skutkové větě výroku o vině popsány skutkovými zjištěními, dále rozvedenými v odůvodnění napadených rozhodnutí, na straně druhé, není extrémní nesoulad, případně zda v popisu skutku ustálená skutková zjištění korespondují s přijatými právními závěry (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2015, sp. zn. 8 Tdo 46/2015, ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 425/2016, či ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 7 Tdo 942/2016, aj.).

27. Z hlediska těchto principů Nejvyšší soud podle obsahu přezkoumávaných rozhodnutí nemůže přisvědčit námitce obviněného, že soudy „téměř výhradně prováděly důkazy svědčící v jeho neprospěch, a jím tvrzené argumenty a návrhy na provedení dokazování nebyly vyslyšeny“, protože soud prvního stupně provedl důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který byl nezbytný pro jeho rozhodnutí, mimo jiné i s přihlédnutím k výhradám, jež obviněný obdobně jako nyní v posuzovaném dovolání vytýkal i před soudem prvního a druhého stupně, zejména ohledně možného jiného průběhu nehodového děje. Poukazoval i na jiné příčiny poškození čelního skla svého vozidla, zpochybňoval viditelnost na místě činu a brojil proti kvalitě znaleckého posudku z oboru doprava, odvětví doprava městská a silniční, technické posudky o příčinách dopravních nehody. Na tyto jeho námitky soudy obou stupňů reagovaly a vypořádaly se s nimi (srov. strany 17 až 21 rozsudku soudu prvního stupně a strany 4 a 5 rozsudku dovolacího soudu). Nebylo proto zjištěno, že by soudy k rozsahu provedeného dokazování přistupovaly jednostranně, jak v dovolání obviněný uváděl.

28. Pro posouzení věci bylo významné, že soudy provedly důkazy, které byly zajištěny v přípravném řízení, a to i s přihlédnutím k okolnostem, za nichž byl čin spáchán. Ve věci nebyly opatřeny přímé důkazy, a proto bylo nutné vycházet z nepřímých důkazů, z nichž lze zmínit zejména výpověď svědka M. [REDACTED] M. [REDACTED] který na místo nehody dorazil krátce po činu a vypovídal o světelných a jiných lokálních podmínkách na místě nehody, nebo svědka R. [REDACTED] P. [REDACTED] u něhož se obviněný

inkriminovaného večera zdržel až do pozdních nočních hodin. Dále soudy vycházely z listinných důkazů, a to např. protokolu o nehodě v silničním provozu a plánu a fotodokumentace pořízených na místě činu a ze znaleckých posudků z oboru doprava, odvětví městské a silniční, technické posudky o příčinách dopravních nehod, zpracovaného znalcem Ing. Františkem Štefáčkem, a znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, znalce prim. MUDr. Miloše Sokola, Ph.D. Z odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí je zřejmé, jak soudy hodnotily provedené důkazy a k jakým závěrům přitom dospěly. Je zjevná logická návaznost mezi provedenými důkazy, jejich hodnocením (§ 2 odst. 6 tr. ř.), učiněnými skutkovými zjištěními i z nich vyvozenými právními závěry. Se zřetelem na všechny ve věci soudem provedené důkazy je třeba zmínit, že tyto vytvářejí dostatečný podklad pro závěr o tom, že popsany skutek spáchal obviněný způsobem vyjádřeným ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, pro což především soud prvního stupně zvažoval všechny potřebné a důležité skutečnosti (viz strany 4 až 21 zmíněného rozsudku).

29. Jestliže obviněný soudům vytýkal, že neprovedly jím navržené důkazy, a to především znalecký posudek z oboru biomechanika, k možnostem rozpadu předního skla, nebo funkčnosti pouličního osvětlení, případně vyšetřovací pokus, v čemž spatřoval nedodržení principů spravedlivého procesu, je třeba uvést, že měl zřejmě na mysli existenci tzv. opomenutých důkazů, za něž lze považovat mimo jiné procesní situace, v nichž bylo účastníky řízení navrženo provedení konkrétního důkazu, přičemž návrh na toto provedení byl soudem bez věcně adekvátního odůvodnění zamítnut, eventuálně zcela opomenut, což znamená, že ve vlastních rozhodovacích důvodech o něm ve vztahu k jeho zamítnutí nebyla zmínka buď žádná, či toliko okrajová a obecná, neodpovídající povaze a závažnosti věci [srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2006, sp. zn. II. ÚS 262/04 (N 208/43 SbNU 323), ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. I. ÚS 118/09 (N 254/55 SbNU 455), či ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09 (N 60/56 SbNU 643), a další]. Nejedná se však o opomenuté důkazy, jestliže jsou dodrženy všechny podmínky procesního postupu, jak jsou zákonem vymezeny, a soudy tento postup dostatečně odůvodní a vysvětlí v přezkoumávaných rozhodnutích. Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí [srov. např. nálezy ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 95/97 (N 76/8 SbNU 231), ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. III. ÚS 173/02 (N 127/28 SbNU 95)] podrobně vyložil pojem tzv. opomenutých důkazů ve vazbě na zásadu volného hodnocení důkazů a kautely, jež zákon klade na odůvodnění soudních rozhodnutí (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01 (N 26/32 SbNU 239)).

30. V přezkoumávané věci však Nejvyšší soud shledal, že se o opomenuté důkazy nejedná, protože obviněný v přezkoumávané věci navrhl provést důkaz vyjádřením společnosti Eltodo k funkčnosti veřejného osvětlení v místě a čase nehody, důkaz znaleckým posudkem z oboru biomechanika, vyjádřením výrobce čelních skel a rekonstrukcí na místě činu, kteréžto návrhy byly nalézacím soudem při hlavním líčení zamítnuty pro nadbytečnost. V odůvodnění odsuzujícího rozsudku odůvodnil soud prvního stupně, proč tyto důkazy neprovedl. K nepotřebnosti objasnění funkčnosti osvětlení uvedl, že toto má za prokázané jinými důkazy, zejména fotografiemi z kamerového systému v době střetu, výpovědí svědka M [REDAKCE] M [REDAKCE] a protokolem o nehodě. K návrhu na vypracování znaleckého posudku z oboru biomechanika a vyjádření výrobce čelních skel konstatoval, že s ohledem na výpovědi

znalců silniční doprava (v případě příčin a průběhu nehodového děje i z oboru zdravotnictví) a provedené simulaci nehodového děje se jedná o důkazy rovněž nadbytečné. Rekonstrukci na místě činu označil za nevhodnou proto, že navodit situaci při zjišťované nehodě by bylo s ohledem na její průběh nereálné, ne-li nemožné, protože by nebylo možné navodit na místě stejné podmínky zcela odpovídající charakteru nehody (srov. strany 17 a 18 rozsudku soudu prvního stupně).

31. Nejvyšší soud podle obsahu spisu a přezkoumávaných rozhodnutí shledal, že popsané odmítnutí důkazních návrhů nemělo za následek porušení garantovaného práva na spravedlivý proces, dosahující intenzity excesu v podobě jednostranného hodnocení provedených důkazů, protože z procesního postupu soudů obou stupňů vyplývá, že byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je pro rozhodnutí nezbytný. Dospěl k závěru, že obviněný byl usvědčen jednak znaleckým posudkem z oboru doprava, doprava silniční a městská, znalece Ing. Františka Štefáčka, kterého soud v hlavním líčení též sám vyslechl, a v rámci hlavního líčení byla před soudem přehrána také animace z předmětného znaleckého posudku znázorňující simulaci posuzovaného střetu, k níž se znalec podrobně vyjádřil a své postupy i úvahy náležitě vysvětlil. Zejména zdůraznil, že poškození obou vozidel, tj. osobního automobilu řízeného obviněným a motocyklu řízeného poškozeným vzájemně korespondují a vznikla během předmětné dopravní nehody, poškozený byl v době nehody oblečen do reflexní vesty a na hlavě měl přilbu, proto jej obviněný jako řidič osobního vozidla mohl spatřit na vzdálenost cca 55 m. Střetu včasnou a vhodnou reakcí mohl proto zabránit. Znalec na podkladě ve věci zjištěných jím podrobně rozvedených skutečností vyloučil verzi obviněného, že srazil zvíře, neboť se jednalo o centrický střet obou vozidel, kdy ke střetu došlo téměř na středu vozidla obviněného a poškozený po něm byl odhozen na čelní sklo automobilu, kde jeho tělo setrvalo asi 2 až 3 vteřiny, než se sesunulo na vozovku, přičemž motocykl byl vozidlem obviněného do místa jeho konečné polohy asi 200 m vlečen, což rovněž musel obviněný zaregistrovat. O tom svědčí i na čelním skle vozidla obviněného nalezené stopy krve a ve vozidle spousta střepů. Rozsah i způsob poškození čelního skla odpovídá nárazu lidského těla o hmotnosti asi 100 kg, zejména pak hlavy poškozeného oděné do helmy. Tyto závěry pak soud konfrontoval se zjištěními plynoucími ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, znalce prim. MUDr. Miloše Sokola, Ph.D., který vzniklá zranění shledal jako důsledek tupého násilí především na hlavu poškozeného, jenž měl s vysokou mírou pravděpodobnosti přilbu, neboť v opačném případě by poranění hlavy byla mnohem více devastující (rozsáhlejší zevní poranění), avšak ani přilba nemohla zabránit vzniku nitrolebního těžkého poranění. Utrpěná zranění znalec vysvětlil nárazem automobilu do jedoucího motocyklisty zezadu, následným nárazem těla do kapoty a čelního skla a navazujícím odhozením motocyklisty mimo trajektorii jízdy kolizního vozidla, pro což svědčí poranění hlavy a páteře, pro něž lze s určitostí vyloučit jiný mechanismus jejich vzniku.

32. Těmito důkazy soudy měly za vyvrácenou obhajobu obviněného, že nevěděl, že srazil člověka, konkrétně motocyklistu. Tomu zcela odpovídá i způsob, jakým soud prvního stupně reagoval na žádost obviněného na doplnění dokazování o znalecký posudek z oboru biomechanika, který měl zpracovat popis a modelaci střetového děje a postřetového pohybu těla poškozeného, neboť jej považoval s ohledem na předchozí dva znalecké posudky z oboru doprava a zdravotnictví za nadbytečný. Stejný názor

zastával i ohledně návrhu na vyjádření výrobce čelních skel osobního automobilu řízeného obviněným, zaměřené na problematiku jejich destrukce. S těmito závěry a postupy se ztotožnil i odvolací soud, který neměl výhrady proti rozsahu dokazování, způsobu hodnocení provedených důkazů a z těchto důkazů vyvozeným skutkovým zjištěním, ani proti právní kvalifikaci jednání obviněného (viz stranu 5 jeho rozsudku).

33. V dané věci byl skutkový stav zjištěn bez důvodných pochybností, protože soudy závěry znaleckých posudků posuzovaly ve smyslu konstantní judikatury vztahující se k postupu soudů při splnění požadavku na kritické hodnocení všech důkazů, včetně znaleckého posudku, jež je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06 (N 73/45 SbNU 149)], a neponechaly bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, ani jej jako důkaz nepřivilegovaly, nýbrž veškeré případně vyvstalé pochybnosti v souladu se zásadou oficiality a zásadou vyhledávací (§ 2 odst. 4, 5 tr. ř.) odstranily obstaráním dalších důkazů, čímž dostaly svým zákonným povinnostem [srov. přiměřeně např. náleží Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4457/12 (N 132/70 SbNU 221)]. Je třeba dodat, že právo na spravedlivý proces nezaručuje jednotlivci přímo nárok na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale zajišťuje mu právo na spravedlivé soudní řízení, čemuž soudy v posuzované věci dostaly, neboť provedly dostatek důkazů za účelem náležitého objasnění skutkového stavu bez důvodných pochybností (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. II. ÚS 2800/11, ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. II. ÚS 1067/10, či ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 1326/13, aj.). Soudy přitom dostaly zásadě, že z rámce dokazování vedeného v souladu s požadavky § 2 odst. 5 tr. ř. musejí soudy vycházet i tehdy, je-li skutkový stav třeba zjišťovat toliko na základě důkazů nepřímých, jež nedokazují přímo vinu či nevinu určité osoby, ale dokazují skutečnost, z níž lze na vinu či nevinu takové osoby usuzovat. Trestní řád neobsahuje žádná pravidla, pokud jde o míru a hodnotu důkazů k prokázání určité skutečnosti.

34. Rozhodnutí soudů obou stupňů jsou dostatečně odůvodněna a soudy reagovaly na zásadní výhrady obviněného vnášené v předchozích stadiích trestního řízení. Nejvyšší soud žádné známky libovůle nebo snahy vyhnout se plnění svých povinností ve vztahu k rozsahu a způsobu provedení dokazování neobjevil, a proto uzavírá, že v projednávané věci se nejedná ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů, tj. vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedení dokazování [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09 (N 144/58 SbNU 207), či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97 (N 64/11 SbNU 125)]. Soudy ve věci stanovený rozsah provedení dokazování je dostatečný k řádnému objasnění všech rozhodných skutečností, a opatřené důkazy vinu obviněného v potřebné míře bez pochybností prokázaly, když je soudy posuzovaly ve vzájemném kontextu a dodržely všechny postupy předepsané § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Odůvodnění rozhodnutí opřené o skutkový stav zjištěný na základě řetězce navzájem si neodporujících nepřímých důkazů nelze a priori považovat za méně přesvědčivé, než takové, které by vyplývalo z přímých důkazů, a to ani tehdy, bylo-li možno dokazování doplnit ještě o další nepřímé důkazy (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2228/12). Soudy se nezpronevěřily ani zásadě *in dubio pro reo*, neboť verze, kterou obviněný preferoval, byla provedeným dokazováním vyvrácena, a to nikoliv jen jedním důkazem, ale celou skupinou spolu souvisejících a vzájemně se

doplňujících důkazních prostředků, jak soudy obou stupňů ve smyslu pravidel stanovených v § 125 tr. ř. dostatečně srozumitelně a logicky vysvětlily.

35. Ze všech rozvedených důvodů nemohly obstát ani výhrady obviněného o nedostacích v posouzení subjektivní stránky nebo spoluzavinění poškozeného, neboť vycházejí z jeho verze obhajoby založené na zcela jiných okolnostech o průběhu nehody, než které zjistily a objasnily soudy. Proto tyto, byť právní skutečnosti, nelze označit za námitky právní povahy ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť požadavek na jejich změnu je založen na zcela jiném skutkovém stavu vyplývajícím pouze z obhajoby, která byla provedeným dokazováním vyvrácena. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud vyloučil v činnosti a postupech soudů nižších stupňů v rámci dokazování a utváření skutkových zjištění prvky svévole, shledal, že i učiněné právní závěry na nich založené mají své logické zakotvení. Použitá právní kvalifikace je zcela správná a odráží zjištěný skutkový stav, a to jak po stránce objektivní tak subjektivní, včetně příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a způsobeným následkem.

36. Vzhledem k tomu, že výhrady obviněného uplatněné proti výroku o vině nekorespondovaly nejen s uplatněným důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani s žádným jiným důvodem dovolání, bylo v této části dovolání obviněného podáno nejen mimo označený, ale i jakýkoli jiný důvod dovolání vymezený v § 265b tr. ř.

V. K námitkám proti výroku o náhradě nemajetkové újmy

a) ke vzniku odpovědnostního vztahu

37. Výroku o povinnosti nahradit nemajetkovou újmu poškozenému J. [redacted] K. [redacted] a jeho rodinným příslušníkům obviněný vytýkal nesprávné hmotněprávní posouzení, protože nebyly splněny předpoklady pro vznik odpovědnostního vztahu, a rovněž způsob, jakým soud určil výši nemajetkové újmy. Pochybení spatřoval i v tom, že soudy v rozporu s § 2953 obč. zák. neaplikovaly moderační právo a nezabývaly se dopadem uvedené povinnosti na obviněného a nedospěly k závěru, že vzhledem k její nepřiměřené výši bude pro všechny likvidační. Protože takto uplatněné výhrady jsou v zásadě námitkami hmotněprávními, korespondují s důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak je ve vztahu k náhradě škody (viz bod 24. shora) vymezen, Nejvyšší soud se zabýval tím, zda jsou tyto námitky důvodné.

38. Režim rozhodování o náhradě škody či nemajetkové újmy je v trestním řízení upraven tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby poškozenému nahradil majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3 tr. ř. tr. ř.), nestanoví-li tento zákon jinak. Takto postupuje za situace, jestliže jsou nárok a jeho výše odůvodněny výsledky hlavního líčení.

39. Nejvyšší soud k výhradám obviněného nejprve zmiňuje, že všichni poškození, o jejichž nárocích soudy rozhodovaly, se se svými požadavky připojili včas k trestnímu řízení, a nároky v potřebném rozsahu doložili (viz č. l. 308 až 310)

potřebnými podklady. Je třeba s ohledem na závěry uvedené výše v bodě IV. připomenout, že v trestním řízení byla dostatečně prokázána skutková i právní stránka věci, a tudíž není pochyb o odpovědnosti obviněného za vznik nemajetkové újmy, kterou způsobil spáchaným činem [srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 1963, sp. zn. 5 Tz 52/62 (uveřejněné pod č. 32/1963 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), či rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 23. 4. 1963, sp. zn. 2 To 15/63 (uveřejněné pod č. 34/1963 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek)].

40. V přezkoumávané věci odvolací soud o povinnosti zaplatit nemajetkovou újmu rozhodoval z podnětu odvolání obviněného a oproti rozsudku soudu prvního stupně nově obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozenému J. K. nar. na náhradě nemajetkové újmy částku 11.810.255 Kč, se zbytkem tohoto nároku jej odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozené D. K. nar. a K. S. nar. odkázal s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Rozsudek soudu prvního stupně ponechal beze změny ve výroku, jímž obviněnému byla uložena povinnost zaplatit poškozeným D. K. nar. M. K. nar. J. K. nar., každému nemajetkovou újmu ve výši 240.000 Kč, J. K. nar. nemajetkovou újmu ve výši 125.000 Kč, a rovněž ve výrocích, jimiž byli poškození odkázáni se zbytkem nároků na řízení ve věcech občanskoprávních.

41. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že výše nemajetkové újmy u poškozeného J. K. nar. byla nesprávná pouze v navýšení o dalších 40% u částky za ztížení společenského uplatnění, kdežto v ostatních položkách byl způsob stanovení výše nemajetkové újmy správný. Akceptoval i závěr u bolestného. Jako správné ohodnotil, že znalec postupoval na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. V souladu s ní odvolací soud stanovil celkovou výši nemajetkové újmy u tohoto primárního poškozeného na 11.810.255 Kč, neboť ji považoval za adekvátní všem zjištěným okolnostem. Další navýšení a rozhodování o něm pokládal za přesahující rámec možností a potřeb trestního řízení. Částky přiznané příbuzným určil jako přiměřené s ohledem na aktuální stav poškozeného i jeho vyhlídky do budoucna, kdy šance na změnu tohoto stavu (vegetativní kóma) k lepšímu jsou mizivé, resp. zcela vyloučené. Současně částky ve výši 240.000 Kč a 125.000 Kč přiznané jednotlivým příbuzným shledal přiměřenými a odpovídající vztahům mezi poškozeným a těmito osobami s tím, že nebyly stanoveny v maximální možné výši (srov. strany 6 a 7 rozsudku odvolacího soudu).

42. Na podkladě takto rozvedených skutečností Nejvyšší soud nemohl přisvědčit námitce obviněného, že nebyla správně určena jeho odpovědnost za vzniklý následek, tedy o nedostatku hmotněprávních podmínek pro vznik odpovědnostního vztahu. Jak bylo výše rozvedeno, soudy rozhodly odsuzujícím rozsudkem o vině obviněného i o tom, že nemajetková újma poškozeným byla způsobena v příčinné souvislosti s tímto skutkem vykazujícím znaky přečinu těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jehož spáchaním byl obviněný uznán vinným, a že obviněný je také jedinou osobou, která se na vzniku zranění poškozeného podílela (vyloučil zavinění jiné osoby, např. poškozeného). Tím se rozvinul jak z trestněprávního, tak občanskoprávního hlediska odpovědnostní vztah obviněného za vzniklou újmu na zdraví poškozeného

J. [redacted] K. [redacted] nar. [redacted] jako primární oběti, a za navazující újmy u jeho rodinných příslušníků, jako odvozených obětí, a tudíž hmotněprávní podmínky pro vznik jeho odpovědnosti za způsobenou škodu a nemajetkovou újmu v posuzované věci byly splněny. Toto zjištění navazuje i na občanskoprávní úpravu, protože podle § 2910 obč. zák. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

43. Pro odčinění nemajetkové újmy je následek porušení práva člověka vymezen v obecném ustanovení § 2956 obč. zák., podle něhož vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy. K tomu je vhodné uvést, že nový občanský zákoník již nerozlišuje mezi pravidly o odčinění nemajetkové újmy a pravidly o náhradě škody (srov. § 2894 a násl. obč. zák.). Vše má probíhat podle jednotné regulace. Povinnost odčinit nemajetkovou újmu zakládá právě pravidlo podle § 2956 obč. zák., který tím řeší situaci v souběhu práv z titulu ochrany osobnosti a z titulu náhrady škody. Duševní útrapy vymezuje (u primární oběti) § 2958 obč. zák., podle něhož patří mezi další nemajetkové újmy a náleží k nim i útrapy blízké osoby jako sekundární oběti podle § 2959 obč. zák. [srov. přiměřeně HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 s. 1701].

44. V přezkoumávané věci následky spočívající v nemajetkové újmě nastaly jednak u primární oběti poškozeného J. [redacted] K. [redacted] nar. [redacted], který utrpěl těžkou újmu na zdraví a jedná se u něj o nárok podle § 2958 obč. zák., a jednak u příbuzných, jimž vznikl nárok pramenící z jejich utrpení, které jim závažné zranění osoby blízké (v posuzované věci jejich manžela, otce, dědečka a syna) přineslo, a přísluší jim odškodnění podle § 2959 obč. zák. V citovaných ustanoveních je vymezen zákonný rámec pro poskytování náhrady za nemajetkové újmy spojené s takovým zásahem do duševní a tělesné integrity tam, kde dochází ke zdravotnímu dopadu (ublížení na zdraví).

45. Se zřetelem na poranění, která poškozený J. [redacted] K. [redacted] nar. [redacted] utrpěl, a na stav, v jakém se stále nachází, i to, jaký dopad na jeho rodinu tyto skutečnosti mají, není v dané věci pochyb, že obviněný nese nejen trestněprávní odpovědnost, ale i odpovědnost občanskoprávní, a je proto povinen ve smyslu § 2956 obč. zák. mu nahradit jako primární oběti bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění, a jeho blízkým příbuzným nemajetkovou újmu, jež jim v souvislosti s popsáním činem vznikla.

b) ke způsobu stanovení a výpočtu náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.

46. S ohledem na námitky obviněného, jenž brojil proti výši nemajetkové újmy, která mu byla určena k náhradě u poškozeného J. K. nar. ve výši 11.810.255 Kč, bylo třeba nejprve posoudit, zda soudy vzaly do úvahy všechny rozhodné skutečnosti, k nimž byly povinny při stanovení nemajetkové újmy podle § 2958 obč. zák. přihlížet, a je tudíž vhodné uvést, že ustanovení § 2958 obč. zák. podle kterého *při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti,* představuje zvláštní úpravu pokrývající jednu z výšečí možných nepříznivých zásahů do přirozených práv člověka, která je podmíněna tím, že došlo k ublížení na zdraví, tedy k následku diagnostikovatelnému z hlediska lékařské vědy, tj. k újmě popsané medicínskými postupy, prostředky a zkušenostmi, jenž zakládá povinnost náhrady za vytrpěnou bolest, další nemajetkové újmy a ztížení společenského uplatnění. Žádný z nich není blíže definován, jen u ztížení společenského uplatnění se vyžaduje, aby poškození zdraví vystavilo poškozenému tzv. překážku lepší budoucnosti (srov. VOJTEK, P. Komentář k § 2958 obč. zák. Dostupný v právním informačním systému ASPI k 20. 9. 2017). Přitom je i „v případě náhrady imateriální újmy za ztížení společenského uplatnění nutno vycházet z principu proporcionality, a soudy mají při posuzování konkrétních případů prostor k úvaze, v jakých případech a k jakému zvýšení přistoupí, přičemž však musejí dbát na to, aby přiznaná výše odškodnění ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou výší (peněžní částkou) a poškozením zdraví jako způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 (N 186/38 SbNU 499), a též nález ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10 (N 64/64 SbNU 735).

47. Z obsahu spisu plyne, že soudy své závěry o výši jak bolestného, tak i náhrady za ztížení společenského uplatnění opřely o „Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.“ vydanou Nejvyšším soudem ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších právnických a lékařských profesí jako doporučení občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k aplikaci § 2958 obč. zák., ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014, uveřejněnou pod č. 63/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Metodika“), a na jejím základě vypracovaný znalecký posudek MUDr. Michala Šléglá, znalce z oboru zdravotnictví, odvětví orthopedie, specializace traumatologie, a z odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví. V případě Metodiky se jedná o materiál vypracovaný Nejvyšším soudem ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších právnických a lékařských profesí. Je vystavěna na základech, principech a metodách, které byly v době od listopadu 2012 do března 2014 diskutovány širší právníkou veřejností, a jejím odborným podkladem je komplexní medicínsky pojatá systematika zdravotních újem, vystihující vzájemné proporce v rámci náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění. Její praktická realizace vyžaduje dostatečně široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné o jeho odborné lékařské hodnocení tak, aby pro rozhodnutí soudu byl zajištěn dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný podklad, umožňující dosáhnout přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem při současném zachování prostoru pro zohlednění individuálních okolností na straně

poškozeného. Metodika nemá a nemůže mít závazný charakter, je však pomůckou k naplnění zásady slušnosti ve smyslu § 2958 obč. zák., přestože byla vypracována českou justicí právě za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví. Tento systém je založen na upravené metodice Světové zdravotnické organizace (WHO), nazvané v české verzi Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (ICF), a to tak, aby u trvalých zdravotních následků, ztěžujících poškozenému společenské uplatnění, bylo možno lékařskou diagnostikou vyjádřit a objektivizovat nepříznivé dopady zdravotních potíží do všech životních činností člověka a ve srovnání s jinými případy kvalifikovat rozsah omezení či vyřazení poškozeného z různých sfér společenského zapojení (takový systém označil za vhodný i Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. I ÚS 3122/2015, viz body 24. a 25.). Součástí takového přístupu je i tzv. subjektivizace (personalizace) výpočtem zjištěné částky, tedy její individuální úprava s ohledem na konkrétní poměry poškozeného, zejména věk, rozsah a kvalitu předchozího společenského zapojení, případně další významné okolnosti uvedené v § 2957 obč. zák. Lze uzavřít, že postup popsany v Metodice má naplňovat zákonný princip slušnosti (§ 2958 věta druhá obč. zák.) i požadavek legitimního očekávání (§ 13 obč. zák.). Proto byla Metodika Nejvyšším soudem doporučena soudům nižších stupňů, aby ji při rozhodování ve sporech o náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák. využívaly a aby v rozhodnutích zdůvodnily svůj postup podle pravidel v ní nastavených (obdobně již tyto zásady vyložil Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016).

48. Metodika sice zavádí určitou podobu bodového hodnocení, avšak pouze pro oblast odčinění bolestí. Pro oblast ztížení společenského uplatnění Metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Je proto třeba při odčinění újmy pojmově nerozhodovat pouze na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně z výsledků provedeného dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, jak ostatně i tvůrci Metodiky (srov. její bod IV.) předpokládali (srov. nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15). Je však třeba zmínit, že Metodika pro účely odškodnění bolesti z části využívá dosavadní etiologicky pojatý systém plynoucí z vyhlášky č. 440/2001 Sb., zejména pro podrobně rozpracovanou klasifikaci bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví. Smyslem náhrady za bolest je odškodnit nikoliv jen čistě samotný bolestivý stav, nýbrž i diskomfort, stres či obtíže spojené s utrpenou zdravotní újmou, a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách. Případné další obtíže, jejichž míra je excesivní tím, že překračuje obvyklou zátěž poškozeného při podrobení se omezením plynoucím z léčby, představují jinou nemajetkovou újmu ve smyslu § 2958 obč. zák.; pro určení výše náhrady těchto výjimečných případů nelze zřejmě pro různorodost situací vytvořit předem vodítko (srov. VOJTEK, P. *Komentář k § 2958 obč. zák.* Dostupný v právním informačním systému ASPI k 20. 9. 2017).

49. Tato kritéria je třeba dodržet ve všech případech, v nichž se jedná o oběť, která v důsledku jednání obviněného utrpěla taková zranění a poškození životně důležitých funkčních orgánů, která vedla k těžkému úrazovému stavu, jenž se podílel na rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou diagnózou, v jehož důsledku je poškozená osoba zcela odkázána na odbornou lékařskou pomoc.

50. V posuzované věci je zřejmé, že soud prvního stupně, jenž své závěry o Metodiku opíral, měl vedle výše uvedeného, na paměti též nálezn Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03. K učiněným závěrům soudů obou stupňů je vhodné zmínit, že úvahy rozvedly na stranách 23 až 25 rozsudku soudu prvního stupně a stranách 6 až 7 rozsudku odvolacího soudu. Podle nich je též zřejmé, že se opíraly objektivně prokázané okolnosti a rozhodovaly s respektem ke zmíněné judikatuře nejen Ústavního, ale i Nejvyššího soudu, a jimi stanovená pravidla a kritéria pro výpočet nemajetkové újmy v obecné rovině dodržely (k tomu srov. přiměřeně např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4380/2009, ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1578/2009, usnesení ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008, jež se však vztahují k újmě při ochraně osobnosti, či usnesení ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1988/2005).

51. Vzhledem k těmto hlediskům odvolací soud oproti rozsudku soudu prvního stupně bolestné i náhradu za ztížení společenského uplatnění poté, co uvážil všechna rozhodná kritéria, snížil u primárního poškozeného a ohodnotil je celkovou částkou 11.810.255 Kč. Podkladem pro stanovení této imateriální újmy byl znalecký posudek MUDr. Michala Šlégl, znalce z oboru zdravotnictví, odvětví orthopedie, specializace traumatologie, a z odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, jenž se opíral o Metodiku, ale i široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné o jeho odborné lékařské hodnocení, a znalecký posudek vypracoval tak, aby pro rozhodnutí soudu byl zajištěn dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný podklad, umožňující dosáhnout přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem při současném zachování prostoru pro zohlednění individuálních okolností na straně poškozeného.

52. S ohledem na to, že poškozený J. K. jako primární oběť svůj nárok shledal v bolestném i ve ztížení společenského uplatnění, je třeba uvést, že bolestné je náhrada za bolest, která je definována jako subjektivní nepříjemný pocit, psychický stav, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů (fyzická bolest), může však mít i čistě psychické příčiny (psychická bolest, duševní útrapy). Fyzickou bolest zažívá člověk především v souvislosti se zraněním, tedy porušením tělesné integrity, souvisí s poškozením tkáně. Psychická bolest je duševní reakcí na poruchu zdraví člověka, často je spojena s bolestí fyzickou. Může mít podobu smutku, deprese, strachu z dalších následků. Psychická bolest však může mít čistě psychický základ, který je nezávislý na fyzickém zranění. Psychickou bolest můžeme zahrnout pod označení duševní útrapy (§ 2956 věta za středníkem obč. zák.). Při určení odškodnění bolestného se hodnotí každý bolestivý stav samostatně. Pro zjištění výsledné hodnoty se sčítají body z jednotlivých bolestivých stavů a v jejich rámci i z jednotlivých položek. Funkční či anatomická ztráta orgánu nepředstavuje limit, který by u mnohočetných poranění nemohl být přesažen, je-li bolest intenzivnější a léčení náročnější než samotné odnětí končetiny či orgánu tam, kde to není pojmově vyloučeno; v takovém případě nesmí být

výše náhrady nepřiměřená. V souladu s dosavadní zaužívanou praxí by mělo být k hodnocení trvalých následků přistoupeno teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí; přesné časové období nelze obecně určit, zpravidla jde o jeden rok, ve výjimečných případech lze uvažovat o době delší, až do dvou let. Východiskem nového přístupu k hodnocení závažnosti ztížení společenského uplatnění je Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF), vypracovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO), dostupná v české verzi (srov. VOJTEK, P. *Komentář k § 2958 obč. zák. bod 19., 20.* Dostupný v právním informačním systému ASPI k 20. 9. 2017).

53. Druhou kategorií nemajetkové újmy, kterou poškozený utrpěl a v rámci finanční náhrady požadoval odčinit, je ztížení společenského uplatnění, jež představuje do budoucna trvale ztracené nebo omezené možnosti seberealizace poškozeného ve sféře rodinného, kulturního, společenského či sportovního života. Jedná se např. o vynucenou změnu profesní kariéry, omezení ve sportovním vyžití (a v trávení volného času vůbec), ztrátu sociálních kontaktů, nemohoucnost a s tím spojenou odkázanost na pomoc jiných (s pocitem vynucené vděčnosti) apod. Účelem je tedy poskytnout náhradu za nemožnost žít plnohodnotný život. Východiskem jsou aktivity a styl života konkrétního postiženého před ublížením na zdraví a jeho posouzení v porovnání se stavem, který se ustálil po proběhnuvší léčbě. Jde tedy o to, že se zde projevují určité trvalé následky, které mají negativní vliv na další život postiženého a představují překážku pro jeho další životní dráhu. V rámci hodnocení trvalých následků pro další život postiženého je nutné zohlednit jeho věk. V případě nezletilých půjde například o to, jakým způsobem se zúžila možnost volby jejich povolání a jejich celkového rozvoje, v případě seniorů to, že budou např. složitěji hledat uplatnění v oboru, ve kterém po celý život působili.

54. V přezkoumávané věci se soudy opíraly o skutečnosti ve věci zjištěné, zejména pokud jde o skutečný zdravotní stav primárního poškozeného, který posuzovaly na podkladě znaleckého posudku znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství prim. MUDr. Miloše Sokola, Ph.D., jenž podrobně uvedl, jaká konkrétní zranění poškozený J. K. nar. [redacted] utrpěl (podrobný výčet a jeho rozvedení je součástí písemně zpracovaného posudku – viz č. l. 129 až 133 spisu). Své závěry tento znalec vyložil i při hlavním líčení, kde zranění upřesnil, když mezi jinými zmínil pohmoždění mozku, difúzní axonální poranění mozku, epidurální krevní výron, jenž byl léčen operačním odsátím, vdechnutí krve do plic s rozvojem dechové nedostatečnosti a řadu dalších zranění. Zdůraznil, že velmi těžký úrazový stav vedl k rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou prognózou (Nejvyšší soud si před svým rozhodnutím vyžádal zprávu o aktuálním zdravotním stavu poškozeného a shledal, že tento stav se minimálně ke dni 5. 4. 2017 nezměnil). Kromě tohoto důkazního prostředku soudy své poznatky o stavu poškozeného čerpaly i z dalších důkazů, zejména ze sdělení rodinných příslušníků a z lékařských zpráv. Z uvedeného lze usoudit, že si soud pro své závěry o imateriální újmě, kterou poškozený jako primární oběť činu obviněného utrpěl, opatřil dostatek podkladů, aby na nich mohl vystavět své závěry, a to mimo jiné i podle shora rozvedené Metodiky.

55. Dále je vhodné zmínit, že znalec pro obor zdravotnictví, odvětví ortopedie, specializace traumatologie, a odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví,

MUDr. Michal Šlégl v obsahu svého posudku (srov. č. l. 349 až 361) vycházel ze znaleckého posudku z oboru soudního lékařství prim. MUDr. Miloše Sokola, Ph.D., i z dostupné dokumentace, z níž čerpal především pro stanovení konkrétních zranění a medicínských prostředků, jimiž byl stav poškozeného řešen, jakož i z vlastního vyšetření poškozeného. Při stanovení nemajetkové újmy znalec MUDr. Michal Šlégl sám určil k jednotlivým zraněním bodové ohodnocení bolestného, u kterého nad rámec znaleckého posuzování sám vyčíslil též konkrétní částku, a to přesto, že tato právní otázka již přísluší soudu. Obdobně postupoval i u ztížení společenského uplatnění, u něhož s ohledem na to, že se poškozený nachází ve vigilním kómatu, tedy v bdělém bezvědomí, není schopen žádného hlasového ani motorického projevu, na bolestný podnět reaguje grimasou, je zcela bez kontaktu s okolím a sám jen dýchá, opět vypočetl konkrétní částku 10.274.400 Kč. Nelze ani v tomto případě rezignovat na podstatu znaleckého posudku, a to, že úkolem znalec je z hlediska medicínského ve svém posudku uvést zásadně bodové ohodnocení zdravotního postižení či poškození, jakož i dalších nemateriálních újem vzniklých u poškozeného, které z jeho pohledu byly podle zdravotního stavu poškozeného určující pro to, aby soud mohl konečnou výši stanovit. Soud tak činí nejen na podkladě údajů znalce, ale i na základě všech ve věci učiněných znaleckých zjištění a odborných závěrů ve spojení s těmi, které sám učinil, v souladu s principy zakotvenými v § 2 odst. 6 tr. ř., ale mimo jiné i s ohledem na možnost upravit výši náhrady (srov. VOJTEK, P. *Komentář k § 2958 obč. zák.*, bod 18. Dostupný v právním informačním systému ASPI k 20. 9. 2017), anebo aplikovat ustanovení § 2953 obč. zák. V tomto směru se již jedná o právní posouzení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích, a nikoli o odbornou otázku, jejíž zodpovězení by náleželo znalci.

56. Je proto vhodné konstatovat, že závěry o výši částky stanovené znalcem na podkladě Metodiky může činit toliko soud. Důvodem je kromě uvedeného i to, že Metodika nemá závazný charakter, ale je jen doporučujícím materiálem, podle něhož své závěry činí soud na základě skutkových i právních zjištění, která vyplynula z obsahu spisu a jež jsou výsledkem činnosti soudu, jenž následně hodnotí všechny ve věci provedené důkazy. Závěry o výši nemajetkové újmy ve smyslu § 2958 obč. zák. (obdobně tento závěr platí i u nemajetkové újmy podle § 2959 obč. zák.) tak provádí výlučně soud, protože „předpokladem skutečně zevrubného a proporcionálně vypovídajícího posouzení dopadů trvalých zdravotních následků do života poškozeného je kvalifikace všech domén v komponentě Aktivita a participace. Pomocí vhodného výpočtového zařízení (např. excelové tabulky či počítačové aplikace) lze přepočítat jednotlivé dílčí výsledky metodou váženého průměru na výsledné celkové omezení vyjádřené procentem nižším než 100 (teoretické 100 % kompletní vyřazení žijící osoby ze všech sfér lidského života)“ [viz bod IX. poslední odstavec Metodiky]. Rovněž toliko soud je oprávněn zvažovat okolnosti pro případnou modifikaci zjištěné základní částky, a to na základě individuálního přístupu a zohlednění zvláštností každého jednotlivého případu. Tudíž jen podle jeho rozhodnutí může být zjištěná částka základního ohodnocení modifikována výjimečnými okolnostmi na straně poškozeného – a) věkem, b) ztrátou skutečně výjimečně lepší budoucnosti (kariéry) i na straně škůdce – c) důvody podle § 2957 obč. zák.

57. Není to tedy znalec, kdo je oprávněn takové částky ve svém znaleckém posudku určovat, protože metodologie znaleckého dokazování vyžaduje, aby jak orgány

činné v trestním řízení, tak samotný znalec kriticky hodnotily úplnost a bezvadnost podkladových materiálů, které znalec svému zkoumání podrobuje. Znalec nemůže sám vyloučit některé z předložených podkladů jen proto, že nezapadají do jím vytyčené verze události. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, bez dalšího důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou (popř. i právní) správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4457/12 (N 132/70 SbNU 221)].

58. Pokud však dojde k tomu, že jsou ve znaleckém posudku znalce konečné výše nemajetkové újmy stanoveny tak, jako tomu bylo v projednávaném případě, neznamená to podstatnou vadu posudku, ale je především na soudu, aby to byl on, kdo v souladu se svými povinnostmi bude posuzovat a hodnotit všechny rozhodné okolnosti (viz výklad výše v bodě 54., 55.), což znamená, aby přezkoumal i tyto závěry znalce, které mu nepřísluší a sám u jednotlivých kategorií bodového ohodnocení výši částky stanovil a sám se s rozhodnými okolnostmi vypořádal, a to i v případě, že jeho právní závěr se bude shodovat s tím, k čemu znalec nad mimo rámec svých kompetencí dospěl.

59. Tak tomu bylo i v posuzované věci, neboť podle obsahu přezkoumávaných rozhodnutí soudy se své povinnosti v potřebné míře zhostily, jak plyne mimo jiné i z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu (viz jeho strany 6 až 8), a zvažovaly významné okolnosti určující výši újmy, když u bolestného se řídily bodovým ohodnocením ve smyslu obsahu části B. Metodiky, která se skládá z jednotlivých položek přiřazených k bodovému ohodnocení. Pro zjištění výsledné hodnoty bolestného sečetly body jednotlivých bolestných stavů a v jejich rámci i jednotlivých položek, na jejichž základě bolestné ohodnotily částkou 508.415 Kč. I přesto, že vyčíslení hodnoty bolestného (i ztížení společenského uplatnění) provedl ve svém posudku již znalec, z odůvodnění napadených rozhodnutí je zřejmé, že soudy se s touto jeho částkou po zhodnocení všech relevantních skutečností, které je třeba k této otázce zvažovat, v zásadě ztotožnily, resp. neshledaly žádný důvod se od ní odchýlit. Odvolací soud, který závěr znalce podle vlastního vyjádření na straně 6 svého rozsudku přezkoumal a přesvědčil se o tom, že znalec správně vycházel z Metodiky a předložil soudu odůvodněný a vyargumentovaný závěr, že poškozený je pro svůj trvalý zdravotní stav vyřazen prakticky zcela (100%) ze všech životních aktivit, akceptoval tento jeho závěr a dospěl u bolestného ke shodné výsledné částce jako znalec, tj. 508.415 Kč. Postupoval při tom tak, že ke zřejmé klasifikaci poškození zdraví znalcem ohodnocenému na 1680 bodů podle citované Metodiky, navýšil tuto částku o 20%, neboť u poškozeného je dána těžká komplikace, která je celkového charakteru, přechodně ohrožuje život a závažně ohrožuje zdraví (např. [redacted]), jelikož „léčba byla komplikována [redacted]“.

[redacted] u [redacted] Hodnota jednoho bodu v posuzované věci byla určena na částku 252,19 Kč, která, jak vysvětlil znalec, s nímž se ztotožnil i odvolací soud, byla odvozena od jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházejícího roku, v němž vznikl nárok (vznikla bolest), přičemž průměrná mzda v České republice za rok

2014 (který je v posuzované věci pro vyčíslení ve smyslu výše uvedeného vymezení rozhodný, neboť bolest vznikla v roce 2015) činila 25.219 Kč. V tomto způsobu výpočtu odvolací soud, jak vyjádřil na straně 6 svého rozsudku, nezjistil vady, a proto přesvědčil výsledné částce 508.415 Kč, když další navyšování této částky, o kterém by bylo možné uvažovat, považoval za nadbytečné a především přesahující rámec trestního řízení.

60. U ztížení společenského uplatnění v posuzované věci soudy vycházely ze stavu, v němž se poškozený od doby, kdy k úrazu došlo, nachází, neboť ze všech životních funkcí, které člověk koná, je u něj zachována toliko funkce dýchání. Jeho existence ve smyslu společenského uplatnění je zcela maximální co do ztráty všech hodnot, k nimž se v této souvislosti přihlíží. Soudy braly do úvahy zjištěný skutkový stav ohledně dopadů trvalé zdravotní újmy do schopností a možností poškozeného a použily hodnocení podle komponenty Aktivity a participace z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, upravené pro účely Metodiky a vyjádřené v její části C. Z popsání zdravotního stavu poškozeného shledaly, že u primární oběti došlo k 100% omezení ve všech funkcích (kromě dýchání), a tedy vyřazení ze všech životních aktivit, čemuž odpovídá i stupeň poškození s těmito aktivitami souvisejících tělesných funkcí a struktur, a to v obou kategoriích – tzv. Kapacita a Výkon, což porovnávaly oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí). Jako kvalifikátor zde byl použit z nabízející se škály čtyř stupňů čtvrtý stupeň, představující úplnou obtíž v hodnotě 96 – 100 %. I se zřetelem k zevrubnému posouzení a proporcionálně vypovídajícímu dopadu posouzení dopadů trvalých zdravotních následků do života poškozeného je zřejmé, že je omezen na 100% ve všech doménách v komponentě Aktivity a participace, neboť u něj došlo ke kompletnímu vyřazení ze všech sfér lidského života.

61. Jestliže odvolací soud určil, že poškozenému přísluší při uvedených závěrech základní výše náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 11.301.840 Kč, jde o částku sice velmi vysokou, avšak zcela odpovídající způsobu, jakým se obvykle určuje. Srovnáním zde může být postup stanovený Metodikou v bodech IX. a X., která za pomyslnou hodnotu zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (100 %) podle zhodnocení dosavadní rozhodovací praxe v otázkách výjimečného zvyšování náhrady za ztížení společenského uplatnění v případech nejzávažnějších trvalých zdravotních postižení, po komparaci s úpravami či praxí v některých evropských zemích, jako adekvátní (s přihlédnutím k § 2960 obč. zák. s vytvářením předpokladů pro jeho znovuzачlenění do společenského života a § 2962 až 2963 obč. zák.) připouští rámcovou částku přibližně 10.000.000 Kč a výchozí rámcová částka pro náhradu za ztížení společenského uplatnění poškozeného, jehož zdravotní stav se ustálil, v roce 2014 činila 10.051.200 Kč.

62. V posuzovaném případě je tedy ze všech výše uvedených důvodů patrné, že odvolací soud při určení částky 11.810.255 Kč jako náhrady nemateriální újmy u primárního poškozeného nepochybil a též i z hlediska proporcionality všechny skutečnosti zhodnotil.

c) ke způsobu stanovení a výpočtu náhrady nemajetkové újmy podle § 2959 obč. zák. u sekundárních obětí

63. Podle § 2959 obč. zák. *při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.* Podle tohoto ustanovení soudy postupovaly, pokud přiznaly nemajetkovou újmu příbuzným poškozeného J. K. nar. a to manželce, rodičům a synovi, kdy zvažovaly rozhodné skutečnosti též se zřetelem na podmínky, které byly vymezeny v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015. Rovněž je třeba vycházet z toho, že tyto osoby tvoří tzv. „jádro rodiny“, a soudy prokázaly, že s poškozeným tvořily tzv. „existenci intenzivního společenství“ (srov. Doporučení Rady Evropy ze dne 14. 3. 1975, usnesení č. 75/7). Částky, které byly přiznány těmto blízkým příbuzným, zahrnují pro vymezení hodnoty utrpení též újmu utrpěnou z šoku, která je vyvolána zprávou o nehodě, zejména proto, že primární oběť zde utrpěla nejtěžší zranění, z něhož se již k normálnímu životu nikdy nevrátila.

64. Soudy zkoumaly detaily ze společného života poškozeného a jeho rodinných příslušníků a příbuzných, např. frekvenci a průběh vzájemných návštěv poškozeného a jeho rodičů i sourozenců, sportovní a společenské aktivity poškozeného, na straně jedné a na ně reagující podrobné výpovědi svědků a poškozených (č. l. 308 až 310, 38 až 322, 334). Z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí je patrné, že soudy respektovaly kritéria pro určení této imateriální újmy sekundárních obětí a braly do úvahy intenzitu jejich vztahu s primárním poškozeným, jejich věk, hmotnou závislost, apod. (srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2902). O důslednosti soudů při objasňování této otázky svědčí mimo jiné i to, že odvolací soud zrušil výrok o náhradě nemajetkové újmy ve vztahu k sestře poškozeného D. K. tuto odkázal s jejím nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť pro potřeby trestního řízení by bylo nadbytečné prokazovat hloubku a intenzitu jejího vztahu s poškozeným J. K. když vzájemná interakce s ohledem na větší vzdálenost bydlišť obou těchto osob nebyla ve srovnání se zbytkem rodiny příliš četná, a to i přes to, že jejich vztahy nebyly nikterak narušeny (správně uvážil, že v tomto případě nešlo o členy, které by tvořily tzv. jádro rodiny). Pro tyto závěry si soud prvního stupně opatřil potřebné podklady a jejich správnosti nelze nic vytknout, a to ani z hlediska § 2959 obč. zák.

65. Pohybnosti nevzbuzuje ani to, že manželce a rodičům poškozeného soudy přiznaly náhradu nemajetkové újmy ve výši 240.000 Kč každému, a zletilému synovi ve výši 125.000 Kč, neboť tento závěr je v přezkoumávané věci s ohledem na stav poškozeného, jenž je zbaven všech životních funkcí, zcela v intencích náhrad za usmrcení blízké osoby (s nímž je možno důsledky u poškozeného srovnat), jež byly již v minulosti tvořeny jednorázovými sumami ve výši 240.000 Kč v případě pozůstalého rodiče a dítěte a ve výši 175.000 Kč u sourozenců. Soudy v posuzované věci tyto „standardně veřejnosti i soudní praxi akceptované“ částky nikterak dále nenavýšily, a to i přesto, že je zřejmé, že duševní útrapy těchto osob nadále přetrvávají, neboť musí sledovat bezvýchodnou zdravotní a životní situaci svého manžela, syna a otce bez minimální naděje na její zlepšení s vědomím, že jejich společný život už nikdy nebude stejný jako dřív, resp. nebude vůbec žádný, neboť poškozený se nachází v permanentním vegetativním stavu – v hlubokém bezvědomí, kdy je zcela závislý na

komplexní ošetřovatelské péči, jak se podává i z lékařské zprávy ze dne 5. 4. 2017, kterou si Nejvyšší soud vyžádal.

66. Závěrem k této otázce lze konstatovat, že stav, v němž se tito druhotní poškození nacházejí, je srovnatelný, resp. i horší, než ztráta blízké osoby, jež je pro většinu lidí tou největší ztrátou, s níž se mohou ve svém životě setkat, a je pro ně těžko pochopitelné, že v některých případech (z jejich hlediska méně závažných) dosahují částky peněžní satisfakce srovnatelné úrovně s náhradami za nemajetkovou újmu způsobenou úmrtím blízkého. Takovou nemajetkovou újmu pocíťují pozůstalí velmi úkorně, a o to více naléhavě se jeví potřeba, aby výše náhrady byla z pohledu poškozených spravedlivě stanovená [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14 (N 221/79 SbNU 545)]. Nejvyšší soud z hlediska výše konstatovaného principu zachování proporcionality dodává, že je nutné, aby shora uvedená komparace odrážela rovněž zvláštnosti, které mezi nemajetkovou újmu utrpěnou při úmrtí blízké osoby (srovnatelně však i vegetativní stav, jako je tomu u poškozeného), a naopak v důsledku porušení jiných osobnostních práv panují. Je-li tak prováděno srovnání odškodňovací praxe případů usmrcení osoby blízké (a to navíc v důsledku trestné činnosti), se situacemi žalob dotýkajících se typicky újmy způsobené např. bulvárním periodikem, je nezbytné přihlídnout ke skutečnosti, kdy škůdce-pachatel, je již za své jednání postižen trestní sankcí, tedy nejcitelnějším možným zásahem, který právo zákonodárci vůči jeho osobě přiznává. Naopak absence daného postihu v rámci občanskoprávního řízení musí vést k zohlednění této skutečnosti při konstrukci výše přiznávaného nároku, který pak představuje realizaci preventivně-sankčního principu odškodňování nemajetkové újmy tak, aby se škůdce do budoucna vyvaroval obdobného protiprávního jednání, a toto se mu v dalších případech nevyplácelo [srov. přiměřeně náleží Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09 (N 43/64 SbNU 491)].

67. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud nezjistil nedostatky nebo libovůli ani v té části adhezního výroku, v níž soudy nižších stupňů sekundárním obětem přiznaly nárok na náhradu nemajetkové újmy ve smyslu § 2959 obč. zák., případně některé poškozené s jejich nárokem odkázaly na řízení ve věcech občanskoprávních.

d) k možnosti využití moderačního ustanovení § 2953 obč. zák.

68. Výhrady obviněného proti adheznímu výroku směřovaly kromě uvedeného i proti tomu, že soudy se nezabývaly jeho majetkovými poměry a že neuvedly žádnou argumentaci k tomu, jaké důsledky pro něj úhrada nemajetkové újmy bude mít, a že dostatečně neuvážily, že není v jeho schopnostech tak vysokou částku vůbec uhradit, ani dopady, které to bude mít pro něj a jeho rodinu.

69. Z obsahu této námitky je zřejmé, že se dotýká aplikace § 2953 obč. zák. a v něm zakotveného moderačního práva soudu, kterou obviněný vztáhnul zejména k výši náhrady nemajetkové újmy přiznané přímému poškozenému J. K. za ztížení společenského uplatnění, a proto je třeba uvést, že tzv. moderační (zmírňovací) právo umožňuje soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Jde o přiměřené snížení vyjadřující proporcionalitu, která je s přihlídnutím k okolnostem případu a dalším zákonným důvodům spravedlivá jak

z pohledu oprávněného nároku poškozeného, tak vzhledem k osobním a majetkovým poměrům škůdce, vůči němuž by povinnost k náhradě neměla být nepřiměřenou tvrdostí s likvidačním dopadem do jeho majetkové sféry, jež by jej a jeho rodinu bezprostředně existenčně ohrožovala. Je tedy třeba uvážit zejména jeho rodinné a majetkové poměry i celkově jeho způsobilost v rámci svého života hradit uložené plnění. Protože rozhodování o náhradě nemajetkové újmy je stejně jako rozhodování o náhradě majetkové škody součástí adhezního řízení, které v podstatě nahrazuje řízení občanskoprávní, v němž by jinak nárok na náhradu škody či jiné újmy nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení poškozený uplatňoval, je v něm nutno respektovat hmotněprávní ustanovení zvláštních předpisů, na kterých je uplatněný nárok založen a jimiž se také řídí (srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I.* § 1 – 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 508).

70. Nejvyšší soud na podkladě obsahu přezkoumávaných rozhodnutí i spisu k této výhradě obviněného shledal, že se s ní nelze ztotožnit, protože soudy se zabývaly nejen majetkovými poměry obviněného, ale zaměřily se i na další rozhodné skutečnosti, které z provedeného dokazování vyplynuly. Kromě okolností na straně primární oběti, ale i dopadu jejího velmi závažného zdravotního stavu na příbuzné jako druhotné oběti, zavinění obviněného, jeho chování k poškozeným po činu i celkový stav primárního poškozeného, soudy braly do úvahy i majetkové poměry obviněného, k nimž objasnily, že obviněný pracoval na pozici ředitele a v době činu měl čistý měsíční příjem 70.000 Kč. Odvolací soud zdůraznil, že výše finanční náhrady, kterou nestanovil v maximální možné hranici, není pro obviněného i s přihlédnutím k uloženému trestu likvidační (srov. stranu 7 rozsudku odvolacího soudu). Je též třeba zdůraznit, že soudy, jak je patrné z napadených rozhodnutí, se kritériem majetkových poměrů stěžovatele zabývaly a posuzovaly je i se zřetelem k výši náhrady, která byla obviněnému uložena. Podle uvedeného odůvodnění, je zjevné, že soudy se předmětné otázce věnovaly a z nezbytných hledisek se dopadem nutnosti uhradit způsobenou škodu i nemajetkovou újmu podle § 2958 a § 2959 obč. zák., i ve smyslu § 2953 obč. zák..

71. Podle § 2953 obč. zák. *z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom na zřetel zejména to, jak ke škodě došlo, a přihlédně k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.* Tímto ustanovením má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci. V nauce je zdůrazňováno, že soud moderační právo použije, jsou-li pro snížení splněny podmínky, bez ohledu na to, zda tento postup byl některým z účastníků navržen (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III ÚS 2954/11).

72. K tomu je třeba poukázat na to, že jestliže se v ustanovení § 2953 obč. zák. uvádí, že se přiměřeně sníží náhrada „škody“, neznamená to, že by se toto ustanovení nevztahovalo i na nemajetkovou újmu, jak ji mají na mysli ustanovení § 2958 a § 2959 obč. zák., protože podle ustanovení § 2894 odst. 2 obč. zák. se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu. Z tohoto obecného ustanovení je zřejmé, že § 2953 obč. zák. má dopad i na ustanovení vztahující se k nemajetkové újmě.

73. Z těchto předpokladů vycházel ve svých rozhodnutích již i Nejvyšší soud, který své názory vyjádřil např. v usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015, v němž respektoval závěry tehdy známého nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, podle něhož „zejména v případech, kdy je pachatel odsuzován za nedbalostní trestný čin, nebo za trestný čin, jehož těžší následek zavinil pachatel z nedbalosti, je při stanovení výše náhrady škody třeba dbát na to, aby uložená povinnost nahradit způsobenou škodu neměla pro pachatele doživotní "likvidační" následky, tj. aby mu neznemožňovala vést snesitelný a lidsky důstojný život“. Obdobný názor Nejvyšší soud zaujal i v rozsudku ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, nebo ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015, v nichž rovněž vyložil, že je třeba, aby soud zmírňující ustanovení § 2953 obč. zák. aplikoval i u nemajetkové újmy, a to s ohledem na teze vyslovené již v tehdy nově vydaném nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, jenž dopadal na nemajetkovou újmu podle § 2959 obč. zák. a v němž Ústavní soud v bodě IX. poukázal na kritéria náhrady jak na straně poškozeného (pozůstalého), tak na straně škůdce (osoby odpovědné) tak, Ústavní soud rovněž rozvedl, že „Okolnosti, jež je třeba zkoumat na straně poškozeného, mohou být podle rozvíjející se doktríny zejména a) intenzita vztahu žalobce se zemřelým, b) věk zemřelého a pozůstalých, c) otázka hmotné závislosti pozůstalého na usmrcené osobě, d) případné poskytnutí jiné satisfakce (...) a okolnosti na straně osoby odpovědné (původce zásahu) jsou a) postoj žalovaného (lítost, náhrada škody, omluva aj.), b) dopad události do duševní sféry původce – fyzické osoby, c) jeho majetkové poměry a d) míra zavinění, eventuálně míra spoluzavinění usmrcené osoby (...). K dalším okolnostem ve vztahu k tomuto druhu odškodnění podrobněji odkázal na zejména na ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1117-1120 (komentář k § 2959 P. VOJTEK) a k doktríně odškodnění duševních útrap blíže HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (k § 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1717-1723 (komentář k § 2959 BEZOUŠKA P.)]. Ústavní soud dále stanovil, že „Po důkladném zhodnocení shora uvedených kritérií pak musí obecné soudy ve svých rozhodnutích řádně vyložit, jakým způsobem jednotlivá kritéria posoudily a jak se to které kritérium podílelo na určení konečné výše relutární náhrady“. Vedle těchto kritérií Ústavní soud vyjádřil i v bodě X. proporčnost náhrady tak, že „Při určování výše náhrady nemajetkové újmy v penězích je důležitým aspektem to, aby její výše odrážela obecně sdílené představy o spravedlnosti. Ústavní soud konstatuje, že při stanovení výše částky relutární náhrady je nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že obecné soudy porovnají částky této náhrady přisouzené v jiných případech, a to nejen v obdobných, ale i v dalších, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, a to zejména do práva na lidskou důstojnost. Jinými slovy, způsobem, jak lze dosáhnout relativně spravedlivého vyčíslení výše relutární náhrady, je zohlednění částek přiznaných v jiných srovnatelných řízeních...“.

74. Z uvedené rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, tak i Ústavního soudu je možné vyložit, že u nemajetkové újmy moderaci podle § 2953 obč. zák. obecně nelze vyloučit, protože i Ústavní soud soudům uložil (kromě uvedených rozhodnutí srov. např. nález ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15), že zejména ve vztahu k nárokům na náhradu při usmrcení nebo zvláště závažných ublížení na zdraví u blízké osoby jako sekundární oběti podle § 2959 obč. zák. jsou povinny se moderací zabývat.

75. V nyní přezkoumávané věci se však ve smyslu námitky podané obviněným jeho požadavek v zásadě netýkal nutnosti využít § 2953 obč. zák. ve vztahu k újmě způsobené druhotným obětím ve smyslu § 2959 obč. zák., protože výše této nemajetkové újmy nedosahovala podstatně enormní částky (nepřesahovala částku 1.000.000 Kč), ale jeho požadavek směřoval zejména do nemajetkové újmy vycházející z ustanovení § 2958 obč. zák. u újmy na zdraví primární oběti. Dosavadní judikatura soudům dosud neukládala zkoumat poměry obviněného z hlediska zmírňujícího ustanovení § 2953 obč. zák. u bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění.

76. Podle Nejvyššího soudu se však ani při náhradě nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 obč. zák. nelze odklonit od výše uvedené rozhodovací praxe soudů, protože náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení je svým zařazením v systematické nového občanského zákoníku nemajetkovou újmou, což je změnou, oproti právní úpravě v § 444 odst. 1, 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb., podle které bolestné a náhrada za ztížení společenského uplatnění spadala do náhrady škody, a základem pro výpočet byla vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Nový občanský zákoník tuto vyhlášku zrušil (§ 3080 obč. zák. bod 237.) a nová právní úprava náhradu ponechává plně na soudci, aby určil výši přiměřeného zadostiučiněním bolest a jiné nemajetkové újmy způsobené v souvislosti s ublížením na zdraví. Každý, kdo o přiměřeném zadostiučinění rozhoduje, by však měl mít na paměti, že zdrženlivost ve vztahu k jeho výši nemůže být motivována tím, že nemajetkovou újmu nelze nikdy penězi plně vyvážit, ani tím, že nemajetková újma a zvláště její rozsah se jen velmi obtížně zjišťuje (viz § 2951 obč. zák.). Vždy jde o hledání kompromisu mezi dvěma přístupy: prvním, zdůrazňujícím materiální obsah osobnostního práva na zdraví jako vždy individuálního nezměřitelného statku, a druhým, který spíše apeluje na procesní zásady spravedlnosti (srov. HULMÁK, M., a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055-3014), Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1706).

77. Ve vztahu k možnosti snížení nemajetkové újmy podle § 2958 obč. zák. proto za použití § 2894 odst. 2 obč. zák. věty druhé platí, že je možné podle § 2953 obč. zák. snížit náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví způsobeném z nedbalosti poskytovanou ve formě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění stejně jako je tato možnost u náhrady nemajetkové újmy spočívající v duševních útrapách osob blízkých při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví způsobeném z nedbalosti podle § 2959 obč. zák. (srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2897*).

78. Proto je i u nemajetkové újmy podle § 2958 obč. zák. nutné aplikovat obdobné podmínky, jaké již byly pro stanovení výše nemajetkové náhrady podle § 2959 obč. zák. stanoveny v rozhodnutích Ústavního soudu, případně Nejvyššího soudu, a které podstatnou měrou vyplývají zejména z nálezů Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14. Moderace ve smyslu § 2953 obč. zák. je z uvedených důvodů v obecné rovině možná, byť výjimečně, i u primárních obětí u bolestného a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.

79. Je však nutné zdůraznit právě to, že možnost využít ustanovení § 2953 obč. zák., lze jen ve výjimečných a mimořádně odůvodněných případech, jak toto

ustanovení svou dikcí „Z důvodů zvláštního zřetele hodných“ zdůrazňuje. Proto zmírňovací (moderační) ustanovení může soud uplatnit jen tehdy, když by bylo uložení povinnosti k plné náhradě újmy nespravedlivé a s ohledem na všechny okolnosti, k nimž je třeba přihlížet jak na straně oběti i škůdce (tj. v trestním řízení obviněného), a to především tehdy, když by pro něj bylo likvidační (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III ÚS 2954/11). Podstatné je též to, že okolnosti, které k tomuto zmírnění slouží, nemohou být užity jedenkrát při stanovení nároku a podruhé při moderaci. Je proto nezbytné vyloučit možnost dvojího zohlednění, ledaže by specifická intenzita okolností vzatých v úvahu při sestavení nároku další zohlednění v rámci moderace vyžadovala. Rovněž je pro výjimečnost takového postupu významný hodnotově vyšší zájem na ochraně zdraví oproti finančním poměrům obviněného, protože zásah do zdraví poškozeného je nesouměřitelně závažnější než zásah do majetku škůdce.

80. Z hlediska konkrétního postupu je třeba, jde-li o určení náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 obč. zák., aby soud nejprve stanovil podle obecných podmínek bolestné a náhradu ztížení společenského uplatnění standardní výši této újmy z hledisek, které uvedené ustanovení určuje odčiněním újmy poškozeného peněžitou náhradou, vyžadující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Jestliže nelze výši náhrady takto určit, musí být stanovena podle zásad slušnosti. I když na první pohled to vypadá, že zákoník stanoví primární pravidlo k odčinění újmy (způsob vyvažující plně vytrpěné bolesti, aj.) a subsidiární pravidlo (podle zásad slušnosti), ve skutečnosti se musejí oba tyto způsoby prolínat. Priorita prvního způsobu by měla opodstatnění pouze v tom případě, pokud by újma mohla být objektivně kvantifikována, přičemž v některých případech by tento způsob selhával. Nemajetková újma je však vždy subjektivní a její náhrada vychází z různých objektivizačních kritérií. Vztah mezi těmito dvěma způsoby určení náhrady lze spíše popsat tak, že čím méně objektivizačních kritérií máme k dispozici (nebo čím jsou méně přesná), tím spíše je třeba zapojit do rozhodování hledisko slušnosti, jež v sobě zahrnuje především požadavek ohleduplnosti vůči oběti, tolerance k jejímu utrpení a akceptaci možného nadhodnocení výše náhrady (s respektem k pravidlu – v pochybnostech ve prospěch), což musí být založeno na celospolečenském konsenzu. Odkaz na zásady slušnosti neznamená, že by soud měl zcela opomenout okolnosti případu, naopak, měl by je zvažovat právě v kontextu výše uvedeného (srov. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1703). V daném kontextu je zásada slušnosti kategorií, která by měla sloužit jako hledisko, podle něhož soud postupuje při určení výše náhrady, jestliže způsob, jenž § 2958 obč. zák. v první větě stanoví, nelze použít (srov. dikci „Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti“). V tomto kontextu lze proto dovozovat, že až když je způsobem stanoveným v § 2958 obč. zák. určena výše náhrady, může se soud zabývat tím, zda jsou dány důvody pro využití moderačního práva ve smyslu § 2953 obč. zák.

81. Takto určená hlediska pro stanovení výše bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění u primární oběti podle § 2958 obč. zák. se užijí ve všech případech, a zásadně proto platí pro všechny případy stejně, čímž je zaručena míra srovnatelnosti u všech osob, pro něž jsou pro určení výše škody (nemajetkové újmy)

s ohledem na konkrétní způsobené újmy shodná, obdobná či podobná. Proto, aby byla tato rovnost a zejména porovnatelnost i srovnatelnost zaručena, jak na to poukazuje i Ústavní soud v nálezu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, nejeví se vhodným, aby do tohoto určení výše nemajetkové újmy podle § 2958 obč. zák. byla zahrnuta i hlediska pro zmírnění důsledků pro škůdce. Ta by měla ve výjimečných a „zřetele hodných“ případech nastoupit v rámci moderačního ustanovení § 2953 obč. zák. v mimořádných a zvláště odůvodněných případech, a to podle výše uvedených kritérií, a to vždy při respektu k tomu, že život a zdraví jsou vrcholnou hodnotou, kdežto majetkové zájmy škůdce mají zásadně význam menší (jde o hodnoty, které jsou v souměřitelnosti výrazně rozdílné), což je nutné rovněž vždy velmi pečlivě poměřovat, v důsledku čehož se použití moderace ve vztahu k primárním obětem v zásadě i z tohoto hlediska minimalizuje. Vždy je však nezbytné brát na zřetel proporcionalitu mezi těmito hodnotami a obecnou spravedlnost. Moderační kritéria však mohou být uplatněna, jak již bylo zmíněno, jen tehdy, pokud již nebyla zvažována při stanovení výše újmy, protože dvojitý využití zmírňujících hledisek je zásadně vyloučeno.

82. V přezkoumávané věci při úvahách o výši náhrady nemajetkové újmy soudy neopomněly ani princip proporcionality v tom smyslu, aby výsledná částka nemajetkové újmy v penězích nevyvolávala v rámci společnosti představu o disharmonii právního systému, ale naopak ospravedlňovala její legitimní očekávání, při respektování předem jasných a pevných kritérií (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015). V té souvislosti Nejvyšší soud doplňuje, že závěry soudů obstojí i při srovnání uvedených závěrů s jinými obdobnými případy těžkého ublížení na zdraví v jeho maximálním dopadu na primární oběť u výše nemajetkové újmy. Významné též je, že výše porovnávané částky relutární náhrady s jinými případy nesmí být vytrhávána z kontextu, o který v dané věci jde, protože je to zejména porovnání hodnoty života a zdraví, které bylo v daném případě u poškozeného J. K. zcela zmařeno. Proto bylo třeba srovnávat jen obdobné případy, nikoliv všechny jiné, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, např. do práva na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst nebo ochranu dobrého jména, která nedosahují hodnoty zdraví nebo ztráty života.

e) ke konkrétním poměrům obviněného P. D. z hlediska § 2953 obč. zák.

83. Nejvyšší soud shora poukázal na obsah přezkoumávaných rozhodnutí a na to, že soudy nižších stupňů v posuzované věci zkoumaly, zda se jedná ve smyslu § 2953 obč. zák. o důvody hodné zvláštního zřetele, a zabývaly se tedy otázkou, zda jde o takové okolnosti, které by odůvodňovaly poté, co byla výše nemajetkové újmy podle § 2958 a § 2959 obč. zák. určena, její snížení. Tím dostaly své povinnosti v adhezním řízení postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních, a pečlivě uvážit všechna kritéria pro určení výše náhrady nemajetkové újmy, a to z hlediska možnosti stanovit její adekvátní kompenzaci (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/16). V té souvislosti je však třeba vycházet i z běžné rozhodovací praxe a posuzovat, zda výše částky určená k náhradě není neslučitelná s ostatními srovnatelnými případy (srov. pouze přiměřeně např. rozsudek ze dne

27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4380/2009, ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1578/2009, usnesení ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008).

84. S ohledem na to, že vzniklá nemajetková újma nebyla v projednávané věci obviněným způsobena úmyslně, ale došlo k ní z nedbalosti, nebylo v dané věci ve smyslu zákonných podmínek vyloučeno použití moderačního pravidla, neboť to se neuplatní jen v případech, že škoda (tedy i nemajetková újma) byla způsobena úmyslně (§ 2953 obč. zák.). V projednávané věci, i když je obviněný odsouzen rovněž za úmyslný přečin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, není s ním vznik nemajetkové újmy spojován, protože ta je důsledkem přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, při němž ke zranění poškozeného došlo a na jeho vzniku, jak bylo prokázáno, se okolnosti, za nichž byl spáchán úmyslný trestný čin, již zásadně nepodílely. Nebylo proto vyloučeno, aby soudy na tomto podkladě obecně zkoumaly, zda jsou v projednávané věci dány důvody zvláštního zřetele hodné podle § 2953 obč. zák., a s ohledem na to, zda uložená povinnost náhrady nemajetkové újmy poškozeným neznemožňovala obviněnému vést snesitelný a lidsky důstojný život, případně zda uložená povinnost nebude pro obviněného zcela likvidační. Postupem podle uvedeného ustanovení má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci, v nauce je zdůrazňováno, že soud moderační právo použije, jsou-li pro snížení splněny podmínky, bez ohledu na to, zda tento postup byl některým z účastníků navržen (srov. nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11).

85. Podmínky, za nichž soud může využít postup podle § 2953 obč. zák. jsou závislé od jednotlivostí a zvláštností každého konkrétního případu, a tedy není tomu stejně ve všech věcech, kdy se jedná o vysokou částku, kterou bude obviněný jako nemajetkovou újmu obětí trestných činů, jichž se dopustil, povinen uhradit, ale především jde o možnost, aby soud z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody mohl přiměřeně snížit, a to převážně ve smyslu kritérií vyslovených v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14 (viz body 53. až 57. tohoto nálezu). V projednávané věci soudy uvážily všechny skutečnosti, a to jak na straně obviněného, tak i stav a životní situaci, do níž se poškozený J. K. nar. [redacted] dostal v důsledku činu obviněného, a podle toho posuzovaly, zda se jedná o „důvody zvláštního zřetele hodné“, neboť jen tehdy, když soud shledá, že se jedná o takový případ, může náhradu snížit. Musí jít tedy o zcela mimořádné poměry (vyžadující zvláštní zřetel), které se vymykají obvyklým poměrům, nebo jinak nespádají do běžných životních podmínek občanů v České republice. Soudy kromě jiných zjištěných skutečností v dané souvislosti shledaly, že obviněný takovou osobou není, a to s důrazem na jeho měsíční příjem, jenž v době činu dosahoval částky 70.000 Kč. S tímto závěrem se lze ztotožnit, protože je třeba uvážit, že u takového příjmu se jedná o trojnásobek průměrné mzdy, která v době činu obviněného byla stanovena na částku 25.903 Kč (srov. sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 355/2015 Sb., o vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí 2015 pro účely zákona o zaměstnanosti). S přihlédnutím k tomuto kritériu tedy obviněný nebyl osobou, na niž by co do výše mzdových poměrů bylo nutné brát zvláštní zřetel, neboť jeho příjem byl podstatně vyšší, než byl příjem průměrné zaměstnané osoby. Navíc podle údajů, které obviněný ke svým poměrům sám uvedl (č. l. 96 spisu), byl finančním ředitelem, má vysokoškolské vzdělání, vlastní dům [redacted], je ženatý a má dva syny

nar. 2011 a 2014. I z těchto dalších zjištění plyne, že se u něj nejedná o takové poměry, které by byly mimořádně podprůměrné ve srovnání s těmi, jaké jsou v České republice obvyklé. Jestliže nebyla splněna tato podmínka vyjádřená v § 2953 obč. zák., tedy případ hodný zvláštního zřetele, nemohou být splněny důvody pro to, aby došlo ke snížení obviněnému uložené povinnosti k náhradě nemajetkové újmy podle § 2953 obč. zák.

86. Přitom soudy zvažovaly rovněž zcela správně, že stav poškozeného (vegetativní kóma) se kvalitou jeho života velmi podobá smrti a je s ní z pohledu poškozeného srovnatelný, avšak pro jeho blízké představuje podle jejich vlastních slov stav, který jim přináší trýzeň, utrpení a smutek „horší nežli smrt“ poškozeného. S ohledem na všechny tyto skutečnosti je evidentní, že snížení vymezené částky by mohlo být pro oběti činu obviněného velice frustrující a zcela nevhodné. Závěry soudů přitom ob stojí i z hlediska kritérií, jež je třeba na obou stranách zkoumat, když zde je zdůrazněna zejména skutečnost, že poškozený se na vzniku nehody vůbec nepodílel a sám splnil všechna bezpečnostní opatření, aby jako motocyklista neutrpěl újmu. Rozhodný byl i nepříliš vysoký věk poškozeného, jenž již nebude schopen běžného života. U druhotných obětí je pak nutné přihlídnout zejména k významné psychické bolesti, která je již po dlouhou dobu doprovází. Mimo to v přezkoumávané věci soudy správně vzaly do úvahy, kromě zmíněného, chování obviněného po činu, neboť se vůči poškozeným zásadně neangažoval (neprojevil potřebnou lítost, nenabídl jim nutnou pomoc, apod.). Naopak svým postojem v trestním řízení jen ztěžoval dopad události do duševní sféry příbuzných poškozeného J. K. K tomu je třeba zmínit, že jeho přístup k těmto skutečnostem v negativním směru se přidává i to, že z místa nehody ujel a poškozenému neposkytl potřebnou pomoc. Z takového jednání obviněného je zřejmá jeho lhotejnost, která tíživý dopad ještě prohlubuje. Poměry obou stran soudy řádně posoudily z těchto hledisek, která byla za daných skutečností dostupná. Přitom ani test proporcionality v daném případě neabsentuje, neboť je třeba zdůraznit, že i když výše této náhrady přesahuje částku 10.000.000 Kč, kterou je obviněný nucen uhradit, byly tyto částky stanoveny v mezích, které metodické podklady umožňují, a dopadají právě na tyto zcela hraniční a s ohledem na způsobený následek i nejtvrďší hlediska, přičemž takové částky jsou přiznávány i v jiných srovnatelných případech. Nejvyšší soud tak po důkladném zhodnocení shora uvedených kritérií shledal, že soudy ve svých rozhodnutích v potřebné míře vyložily, jakým způsobem jednotlivé skutečnosti posoudily a jak se to které kritérium podílelo na určení konečné výše relativní náhrady. Princip proporcionality byl v této věci zvažován způsobem, který je běžný, neboť jde také o zásah do práva na lidskou důstojnost. Jinými slovy, byl zachován způsob, jímž bylo dosaženo relativně spravedlivého vyčíslení výše relativní náhrady obdobně, jak by tomu bylo i u jiného srovnatelného případu z obecného hlediska.

87. V té souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že v přezkoumávané věci nelze odhlédnout ani od článku 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166 EHS ze dne 24. 4. 1972 o sblížení právních předpisů členských států týkající se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, ve znění článku 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice Rady 84/5/EHS ze dne 30. 12. 1983, a ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 90/232/EHS ze dne 14. 5. 1990, jež zavazují smluvní státy EU k tomu, aby povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla pokrývalo náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké oběti, které

bylo implementováno do právní úpravy zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů (srov. § 1 obsahují odkaz na uvedené evropské předpisy). Podle § 6 odst. 2 písm. a) citovaného zákona má pojištěný v zásadě právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením (k tomu srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 10. 2013, č. C-22/12, ve věci Katarína Haasová proti Rastislavu Petríkovi a Blance Holingové).

88. Ze všech uvedených důvodů a vyslovených názorů nebylo možné přisvědčit obviněnému, že by se soudy možností snížení stanovené výše nemajetkové újmy nezabývaly a že by se s hledisky pro ně určenými nevyřádaly.

89. Nejvyšší soud při závěru o správnosti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy, a to i z hlediska určení výše jednotlivých nároků poškozených, kteří se řádně a včas připojili k trestnímu řízení, shledal dovolání obviněného v této části nedůvodným.

VI. Závěr

90. Lze proto konstatovat, že soudy dostaly své povinnosti a v rámci práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny zahrnujícího i právo na racionální odůvodnění závěrů obecných soudů není v dané věci důvodu pro závěr o projevu libovůle, protože jde o závěry, které jsou objektivně udržitelné, neboť byly racionálně a obhajitelně zdůvodněné. V tomto kontextu v opaku a přiměřeně lze poukázat např. na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1845/11 ze dne 27. 10. 2011 (N 185/63 SbNU 153), I. ÚS 1084/08 ze dne 18. 6. 2008 (N 111/49 SbNU 599), I. ÚS 3248/10 ze dne 17. 5. 2011 (N 95/61 SbNU 463), I. ÚS 1238/08 ze dne 14. 7. 2008 (N 131/50 SbNU 149), I. ÚS 4239/12 ze dne 10. 6. 2013 (N 104/69 SbNU 709), I. ÚS 1536/11 ze dne 21. 9. 2011 (N 165/62 SbNU 449), I. ÚS 557/09 ze dne 18. 8. 2009 (N 188/54 SbNU 325), I. ÚS 1126/07 ze dne 22. 11. 2007 (N 206/47 SbNU 647), I. ÚS 947/09 ze dne 17. 3. 2010 (N 56/56 SbNU 593), I. ÚS 22/10 ze dne 7. 4. 2010 (N 77/57 SbNU 43), I. ÚS 3654/10 ze dne 3. 3. 2011 (N 35/60 SbNU 425), I. ÚS 3269/12 ze dne 25. 7. 2013 (N 133/70 SbNU 237).

91. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud, když shledal, že napadená rozhodnutí netrpí v dovolání vytykanými vadami, dospěl k závěru, že dovolání obviněného posouzenému jako celek nelze přiznat důvodnost. Jelikož tento závěr mohl učinit toliko na podkladě napadených rozhodnutí a obsahu spisu, dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Své rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Poučení: Proti rozhodnutí o dovolání není s výjimkou obnovy řízení opravný prostředek přípustný (§ 265n tr. ř.).

V Brně dne 20. 9. 2017

Za správnost vyhotovení:
Pavla Horáková

JUDr. Milada Šámalová v. r.
předsedkyně senátu